

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Prop. 48 L

(2016–2017)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i folketrygdloven mv.
(pleiepenger ved pleie av syke barn)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	6.5	Ytelsens varighet	21
2	Lovforslagets bakgrunn	6	6.5.1	Gjeldende rett	21
3	Høringen	6	6.5.2	Departementets forslag i høringsnotatet	22
4	Gjeldende rett	8	6.5.3	Høringsinstansenes syn	22
4.1	Historikk	8	6.5.4	Departementets vurdering og forslag	22
4.2	Folketrygdloven § 9-10 (Pleiepenger til et medlem med omsorg for et barn som er innlagt i helseinstitusjon)	8	6.6	Ny opptjeningsrett eller unntak for særlige tilfeller	25
4.3	Folketrygdloven § 9-11 (Pleiepenger til et medlem med omsorg for sykt barn)	9	6.6.1	Ny opptjeningsrett	25
4.4	Folketrygdloven § 9-11 a (Graderte pleiepenger)	10	6.6.2	Unntak for særlige tilfeller	25
4.5	Folketrygdloven § 9-12 (Pleiepenger for pleie av en nærstående)	10	6.7	Gradering	26
4.6	Tilstøtende ordninger i folketrygden	10	6.7.1	Graderingsprosent	26
4.6.1	Omsorgspenger	10	6.7.2	Hvordan graderingsprosenten skal fastsettes	27
4.6.2	Opplæringspenger	11	6.7.3	Telling av graderte dager	28
4.6.3	Hjelpestønad	11	6.7.4	Besøk i tilsyns- og avlastningsordninger på gode dager	30
4.7	Det statlige og det kommunale ansvaret	11	6.7.5	Hvem avgjør graderings-spørsmålet	30
5	Utfordringer med dagens pleiepengeordning	12	6.8	Pleiepenger til begge foreldrene samtidig	30
6	Forslag til ny pleiepengeordning	13	6.8.1	Gjeldende rett	30
6.1	En ordning	13	6.8.2	Departementets forslag i høringsnotatet	31
6.2	Vilkår knyttet til omsorgspersonene	13	6.8.3	Høringsinstansenes syn	31
6.2.1	Forutgående medlemskap, omsorg for barn og yrkesaktivitet	14	6.8.4	Departementets vurdering og forslag	31
6.2.2	Opphold i Norge	14	6.9	Karensdager	31
6.3	Vilkår knyttet til barnet	15	6.9.1	Gjeldende rett	31
6.3.1	Sykdomsvilkåret	15	6.9.2	Departementets forslag i høringsnotatet	31
6.3.2	Behov for kontinuerlig tilsyn og pleie	16	6.9.3	Høringsinstansenes syn	31
6.3.3	Varig sykdom	17	6.9.4	Departementets vurdering og forslag	32
6.3.4	Aldersgrense	18	6.10	Saksbehandling av pleiepengesaker i Arbeids- og velferdsetaten	32
6.4	Utbetaling av pleiepenger – kompensasjonsnivå og lengde	19	6.10.1	Gjeldende rett	32
6.4.1	Kompensasjonsnivå	20	6.10.2	Departementets forslag i høringsnotatet	32
6.4.2	Beregningsgrunnlag	21	6.10.3	Høringsinstansenes syn	32
			6.10.4	Departementets vurdering og forslag	33
			6.11	Grensen mot omsorgspenger	34
			7	Arbeidstilknytning og likestillingsperspektivet	35
			8	Forholdet til arbeidsmiljøloven og retten til permisjon ...	35
			8.1	Gjeldende rett	35

8.2	Departementets forslag i høringsnotatet	36	10.2	Administrative konsekvenser	38
8.3	Høringsinstansenes syn	36	10.3	Konsekvenser for arbeidsgivere ...	38
8.4	Departementets vurdering og forslag	36	11	Merknader til de enkelte bestemmelsene	38
9	Overgangsordning	37	11.1	Til endringene i folketrygd- loven	38
10	Administrative og økonomiske konsekvenser	37	11.2	Til endring i arbeidsmiljøloven	39
10.1	Kostnader ved utvidelse av dagens ordning	37	Forslag til lov om endringer i folketrygdloven mv. (pleiepenger ved pleie av syke barn)	41	

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Prop. 48 L

(2016–2017)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i folketrygdloven mv. (pleiepenger ved pleie av syke barn)

*Tilråding fra Arbeids- og sosialdepartementet 13. januar 2017,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

I denne lovproposisjonen fremmer Arbeids- og sosialdepartementet forslag til endringer i folketrygdloven (pleiepenger ved pleie av syke barn). Det foreslås også en mindre lovteknisk justering i arbeidsmiljøloven som følge av forslagene til endringer i folketrygdloven.

Departementet foreslår at pleiepenger, som i dag, skal erstatte tapt arbeidsinntekt ved midlertidig fravær fra arbeidet på grunn av pleie av sykt barn. Departementet foreslår å utvide målgruppen for pleiepenger ved å fjerne dagens krav til livstruende eller annen svært alvorlig sykdom hos barnet, for å få rett til pleiepenger. Det skal nå være vilkår om at barnet er sykt og har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie (noe som indirekte innebærer at sykdommen har en viss alvorlighet). Videre skal barn med varig sykdom inkluderes i ordningen. Departementet foreslår at pleiepenger skal kunne ytes i 1 300 pleiepengedager (fem år ved sammenhengende uttak), hvorav 260 dager skal ytes med 100 prosent kompensasjon av tapt inntekt (opptil seks ganger grunnbeløpet), og 1 040 dager ytes med 66 prosent kompensasjon. Forutgående yrkesaktivitet og tap av arbeidsinntekt skal fortsatt være en forutsetning for rett til pleiepenger. Pleiepenger skal videre kunne graderes ned til 20 prosent. Ytelsen graderes i forhold til hvor mye tilsyn bar-

net har av andre. Dager med gradert ytelse skal telles prosentvis slik at pleiepengeperioden kan forlenges. Perioden skal imidlertid ikke kunne forlenges ut over ti år. Pleiepengene skal utbetales til den som har omsorg for barnet og som utfører tilsyns- og pleieoppgavene, og pleiepenger skal kunne tas ut av begge foreldre ved behov. Det skal ikke være karensdager før uttak av pleiepenger. Pleiepenger skal kunne ytes fram til barnet er 18 år. Pleiepenger skal ikke lenger kunne ytes ved pleie av psykisk utviklingshemmede over 18 år som er svært alvorlig syke. Opphold i Norge skal være en forutsetning for rett til pleiepenger, men pleiepenger skal etter søknad kunne utbetales ved opphold i utlandet på inntil åtte uker i løpet av en tolv måneders periode.

Forslagene vil samlet sett gi en bedre og forenklet pleiepengeordning ved å inkludere grupper av barn som i dag ikke er omfattet av ordningen, samt fjerne krevende skjønnsvilkår som kan være vanskelige å forstå for brukerne, og som er svært utfordrende for Arbeids- og velferdsetaten å saksbehandle. Dermed sikres forutberegnelighet for brukerne og likebehandling i sakshåndteringen. Forslagene legger i tillegg opp til at det skal bli enklere å kombinere omsorgsoppgaver og yrkesaktivitet. Etter departementets syn er det samlede forslaget en hensiktsmessig balanse der flere får rett til pleiepenger, samtidig som en opprettholder formålet om at pleiepenger skal være kompensa-

sjon for midlertidig bortfall av arbeidsinntekt for å pleie syke barn. Departementet foreslår ingen endringer i hjelpestønsordningen som følge av de nye reglene for pleiepenger nå.

2 Lovforslagets bakgrunn

I regjeringsplattformen går det fram at regjeringen vil reformere ordningene med omsorgslønn og pleiepenger for foreldre med syke og funksjonshemmede barn som oppfølging av Kaasa-utvalgets innstilling.

Kaasa-utvalget ble nedsatt i 2010. Utvalget leverte sin rapport NOU 2011: 17 Når sant skal sies om pårørendeomsorg. Fra usynlig til verdsatt og inkludert, høsten 2011.

I utredningen omtalte utvalget den kommunale omsorgstjenesten, omsorgslønnsordningen og økonomiske støtteordninger i folketrygden. Utvalget la vekt på at ytelse og støtte til pårørende må sikre forsvarlige tjenester for omsorgsmottaker og en forsvarlig totalsituasjon for omsorgsyster. Utvalget anbefalte en hovedmodell med tre tiltak:

- Ny utvidet pleiepengeordning til foreldre som har barn under 18 år med alvorlige, varige lidelser. Ordningen skulle gi rett til pleiepenger inntil 50 prosent med mulighet for gradering ned til 20 prosent. Forslaget var ment å sikre foreldrene økonomisk samtidig som utvalget var opptatt av at foreldrene skulle beholde arbeidstilknytningen og at barna skulle delta i barnehage/skole.
- Ny og forsterket kommunal omsorgsstønning. Omsorgsstønningen skulle bestå av dagens kommunale omsorgslønn og den statlige hjelpestønnen. Utvalget foreslo at omsorgsstønningen skulle ytes etter fem nasjonale satser, der den laveste satsen skulle være lik 0,5 G (grunnbeløp) og den høyeste lik 2,5 G. Stønningen skulle være skattepliktig og regnet som pensjonsgivende inntekt, og fortrinnsvis ytes sammen med andre kommunale tjenester/tiltak. Utvalget drøftet ikke hvorvidt stønnen skulle være rettighetsfestet.
- Lovfestet pårørendestøtte i kommunene i form av tiltak som skulle verdsette og inkludere pårørende. De foreslåtte tiltakene inkluderte pårørendekontakt, et samlet vedtak som både beskriver tjenester rettet mot bruker og mot pårørende, koordinator for familien, opplæring/veiledning til mottakere av omsorgsstønning, og krav til kontroll, oppfølging og evaluering.

3 Høringen

Arbeids- og sosialdepartementet sendte forslag til endringer i reglene om rett til pleiepenger ved syke barn etter folketrygdloven kapittel 9 på høring 14. september 2015. Høringsfristen var 15. desember 2015.

Helse- og omsorgsdepartementet sendte forslag til endringer i helse- og omsorgstjenesteloven (styrket pårørendestøtte) på høring 1. oktober 2015. Høringsfristen var 15. januar 2016.

Høringsfristene ble satt slik at de løp parallelt en periode for at høringsinstansene skulle få mulighet til å se forslagene i sammenheng.

Forslaget fra Arbeids- og sosialdepartementet ble sendt på høring til følgende instanser:

Departementene

Statsministerens kontor

Sametinget

Arbeids- og velferdsdirektoratet

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Direktoratet for arbeidstilsynet

Helsedirektoratet

Datatilsynet

Petroleumstilsynet

Landets universiteter

Landets høyskoler

Landets kommuner

Barneombudet

Landets pasientombud

Likestillings- og diskrimineringsombudet

Norsk pasientforening

Norsk senter for menneskerettigheter

Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI)

Statens råd for likestilling av funksjonshemmede

Stortingets ombudsmann for forvaltningen

Trykderetten

Arbeidsforskningsinstituttet

Forskningsstiftelsen Fafo

Frischsenteret

Institutt for samfunnsforskning

Landets regionale helseforetak

Landets private sykehus

Nasjonal kompetansetjeneste for sjeldne diagnoser (OUS)

Akademikerne	Olje- og energidepartementet
Arbeidsgiverorganisasjon for samvirkeforetak (SAMFO)	Samferdselsdepartementet
Arbeiderbevegelsens Arbeidsgiverforening	Utenriksdepartementet
Arbeidsgiverforeningen Spekter	Statens arbeidsmiljøinstitutt
Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter (KA)	Helse Sør-Øst RHF
Arbeidssamvirkenes Landsforening (ASVL)	Mette Høgtun
Bedriftsforbundet	Følgende høringsinstanser har meddelt at de har merknader:
Den norske advokatforening	Arbeids- og velferdsdirektoratet
Den norske jordmorforening	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Den norske legeföreningen	Helsedirektoratet
Fagforbundet	Barneombudet
Fellesorganisasjonen	Sivilombudsmannen
Finans Norge	Bergen kommune
KS	Drammen kommune
KS Bedrift	Oslo kommune, Byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester
Lederne	Oslo kommune, Rådet for funksjonshemmede
LO	Stavanger kommune
LO Kommune	Verdal kommune
LO Stat	Universitetet i Oslo (UIO)
Norges ingeniør- og teknologiorganisasjon (NITO)	Høgskolen i Buskerud og Vestfold
Norges Juristforbund	Haukeland universitetssykehus
Norges rederiforbund	Kvinne- og barneklirikken ved Oslo Universitetssykehus (OUS)
Norsk Sykepleierforbund	Nasjonalt kompetansetjeneste for sjeldne diagnoser (OUS)
Norsk Tjenestemannslag	Sosionomene ved Oslo Universitetssykehus (OUS)
Næringslivets Hovedorganisasjon	St. Olavs hospital, Klinik for Kliniske servicefunksjoner, Sosionomavdelingen
Virke	Østbyttunet behandlingssenter
Yrkesorganisasjonenes sentralforbund (YS)	Advokatforeningen
Foreningen for intensiv Stimulering av hjerne-skadde (FISH)	Arbeidsgiverforeningen Spekter
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO)	Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter (KA)
JURK	Fellesorganisasjonen
Juss-Buss	Finans Norge
Jussformidlingen i Bergen	Juristforbundet i Arbeids- og velferdsetaten
Jusshjelpa i Midt-Norge	KS
Jusshjelpa i Nord-Norge	LO
Kreftforeningen	Virke
Nasjonalföreningen for folkehelsen	Yrkesorganisasjonenes sentralforbund (YS)
Norges Handikapforbund	
Norges Kvinne- og Familieforbund	
Private Barnehagers Landsforbund	
Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO)	
Samfunnsøkonomene	
Uføres landsforbund	
Følgende høringsinstanser har meddelt at de ikke har merknader:	
Helse- og omsorgsdepartementet	
Klima- og miljødepartementet	
Landbruks- og matdepartementet	

Autismeforeningen i Norge
 Barnekreftforeningen
 Brukerrepresentanter referansegruppe pilot-
 prosjekt NAV Sør-Trøndelag
 Cerebral Parese-foreningen
 Foreldre/foresatte til ME syke barn og unge
 Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG)
 Foreningen for hjertesyke barn
 Foreningen for hjertesyke barn Vestfold
 Forening for Intensiv Stimulering av Hjerne-
 skadde (FISH)
 Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO)
 Handikappede Barns Foreldreforening
 Ja til lindrende enhet og omsorg for barn (JLOB)
 Kreftforeningen
 M.E-Nettverket i Norge
 ME-foreningen
 Norges Handikapforbund
 Norges Kvinne- og familieforbund
 Norsk Barnekirurgisk forening
 Norsk Barnelegeforening
 Norsk Epilepsiforbund
 Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU)
 Norsk Psykologforening
 Norsk Revmatikerforbunds barne- og ungdoms-
 avdeling (BURG Norge)
 Norsk Spielmeier-Vogt Forening
 Norsk Tourette Forening
 Personskadeforbundet LTN
 Pårørendealliansen
 Ryggmargsbrokk- og hydrocephalusforeningen
 Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes
 organisasjoner (SAFO)
 Ups & Downs Østfold

Cathrine Monrad
 Eldbjørg Bråten
 Gro Mesna Andersen
 Hege Strømsnes og Oddvar Pedersen
 Kristian Sommerfelt
 Mari Løndal Vik
 Marina Holm Stenbråten
 Nina Bakkejord
 Nordmaling og belegg AS
 Silje Strømsnes
 Viggo Strømsnes

I tillegg har noen enkeltpersoner avgitt uttalelser som er anonymisert på grunn av at de inneholder personsensitive opplysninger, se offentleglova § 13 og forvaltningsloven § 13.

Høringsinstansenes merknader er omtalt under behandlingen av de ulike forslagene i proposisjonen.

4 Gjeldende rett

4.1 Historikk

Formålet med pleiepenger fra folketrygden er å kompensere for bortfall av arbeidsinntekt for yrkesaktive i forbindelse med barns sykdom og pleie av nærstående i livets slutfase. Pleiepenger ytes i dag til foreldre med omsorg for barn etter to forskjellige lovbestemmelser i folketrygdloven, henholdsvis § 9-10 og § 9-11. Pleiepenger ytes både til arbeidstakere, frilansere og selvstendig næringsdrivende. Pleiepenger ytes så lenge pleiebehovet varer og lovens vilkår for øvrig er oppfylt.

Rett til stønad ved barns alvorlige sykdom kom inn i lovverket i 1986 (Ot.prp. nr. 12 (1985–86)). Det ble innført rett til sykepenger for foreldre med barn med livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade hvor foreldrene hadde behov for å være tilstede på sykehuset, samt i forbindelse med pleie av barnet i hjemmet i terminalfasen eller i andre kritiske perioder. Maksimal periode var ett år, og sykepenger for pleie av sykt barn måtte tas av egen sykepengeperiode.

Da stønadsperioden i 1993 ble forlenget til tre år (Ot.prp. nr. 6 (1992–93)), ble det vilkår om svært alvorlig sykdom. Stønaden ble gitt med 100 prosent første året og med 65 prosent av sykepengegrunnlaget de to siste årene.

Ved ny folketrygdlov i 1997 ble rett til stønad ved barns sykdom gitt egen betegnelse «pleiepenger», og regulert i et eget kapittel i loven. Dette fordi pleiepenger ble ansett som en mer dekkende betegnelse på stønadssituasjonen og fordi sykepenger burde brukes om ytelsen som utbetales ved egen sykdom.

Rett til pleiepenger ved mindre alvorlig sykdom ved sykehusinnleggelse ble innført i 1997 (Ot.prp. nr. 26 (1996–97) og Ot.prp. nr. 24 (1997–98)).

Fra 1. januar 2006 ble det gitt kontinuerlig rett til pleiepenger ved svært alvorlig progredierende sykdom som ble ansett for å være i en kontinuerlig ustabil fase (Ot.prp. nr. 21 (2005–2006)).

Rett til graderte pleiepenger inntil 50 prosent ble innført i 2006 (Ot.prp. nr. 22 (2005–2006)).

4.2 Folketrygdloven § 9-10 (Pleiepenger til et medlem med omsorg for et barn som er innlagt i helseinstitusjon)

Bestemmelsen gir rett til pleiepenger til den som har omsorg for barn under 12 år som er eller har vært innlagt i helseinstitusjon, eller er behandlet poliklinisk i sykehus og som trenger kontinuerlig

tilsyn og pleie. Dersom barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet, gjelder retten til barnet fyller 18 år. Tidligere var det krav om innleggelse, men da stadig flere sykdomstilfeller og skader etter hvert kunne behandles poliklinisk, ble i 2007 retten til pleiepenger etter § 9-10 også knyttet til poliklinisk behandling (Ot.prp. nr. 44 (2006–2007)).

Det er krav om at vedkommende av hensyn til barnet må oppholde seg på helseinstitusjonen eller pleie barnet i hjemmet. Også andre enn barnets foreldre kan få pleiepenger dersom det er nødvendig av hensyn til barnet. Pleiepenger kan ikke gis til begge foreldrene samtidig.

Det er et vilkår at barnet trenger kontinuerlig tilsyn og pleie. Barn innlagt i helseinstitusjon får sine pleiebehov dekket av helsepersonell. Foreldrenes tilstedeværelse vil da mer være tilsyn eller pleie av psykologisk art. Departementet viser til barns rett til å ha foreldre hos seg ved institusjonsopphold, se lov 2. juli 1999 nr. 63 (pasient- og brukerrettighetsloven) § 6-2.

Pleiepenger ytes fra åttende dag regnet fra innleggelsen. Vilåret om at pleiebehovet skal strekke seg over mer enn syv dager utelukker tilståelse av pleiepenger ved enkle sykdommer og skader fordi disse ikke krever kontinuerlig omsorg og pleie over så lang tid. Derfor forventes det at man benytter seg av en eventuell rett til omsorgspenger de første syv dagene. Pleiepenger etter § 9-10 i hjemmet kan bare ytes i de tilfeller det er oppstått et kontinuerlig pleiebehov i etterkant av innleggelse på helseinstitusjon eller poliklinisk behandling.

Pleiepenger er ikke riktig ytelse der pleie- og tilsynsbehovet er av konstant varighet og intensitet uavhengig av innleggelse i institusjon eller poliklinisk behandling.

Pleiepenger beregnes som sykepenger (folketrygdloven kapittel 8). Sykepengegrundet kan ikke overstige seks ganger grunnbeløpet (G). Grunnbeløpet utgjør per 1. mai 2016 kr 92 576.

For å ha rett til pleiepenger etter § 9-10 må helseinstitusjonen som har ansvar for behandlingen av barnet, legge fram legeerklæring om at omsorgspersonen må være borte fra arbeidet.

4.3 Folketrygdloven § 9-11 (Pleiepenger til et medlem med omsorg for sykt barn)

Pleiepenger etter § 9-11 ytes til personer med omsorg for barn under 18 år som har en livstruende eller annen svært alvorlig sykdom eller skade. Det er et krav at barnet trenger kontinuerlig tilsyn og pleie. For den som har omsorgen for

en psykisk utviklingshemmet person som har en livstruende eller annen svært alvorlig sykdom eller skade, ytes det pleiepenger uten hensyn til aldersgrensen på 18 år.

Pleiepenger etter § 9-11 ytes fra første fraværsdag, og kan ved behov ytes til begge foreldrene samtidig. Også andre enn barnets foreldre kan få pleiepenger dersom de har omsorg for barnet, og det er nødvendig av hensyn til barnet. Det er et vilkår at den som har omsorg for barnet må oppholde seg i helseinstitusjon mens barnet er innlagt, eller må være hjemme fordi barnet trenger kontinuerlig tilsyn og pleie.

Pleiepenger skal i utgangspunktet ikke tilstås ved et varig pleiebehov hos barnet. Unntak er gitt for perioder der en livstruende eller svært alvorlig sykdom er ustabil. Ved svært alvorlig progredierende sykdom (hvor barnet blir gradvis dårligere og dør tidlig), kan det foreligge en kontinuerlig rett til pleiepenger. Ved svært alvorlig varig sykdom kan pleiepenger ytes i startfasen av sykdommen. Startfasen anses som et halvt til halvannet år. Pleiepenger skal i dag følgelig ikke ytes for å dekke inntektstap som følge av varig pleiebehov hos barnet. Den aktuelle ytelsen er da hjelpestønad fra folketrygden, og eventuelt omsorgslønn fra kommunen.

Arbeids- og velferdsetaten har utarbeidet retningslinjer for vurderingen av sykdomsvilåret «livstruende og annen svært alvorlig sykdom eller skade» i § 9-11. Det er i samarbeid med Oslo universitetssykehus barneklipp (tidligere Rikshospitalet) utarbeidet en liste over aktuelle sykdomstilfeller som kan omfattes av vilåret, som for eksempel kreft, store trafikkskader eller andre alvorlige skader, kritisk syke nyfødte, barn med hjertefeil, alvorlig astma og psykiske lidelser mv. En slik avgjørelse må nødvendigvis bero på skjønn i det enkelte tilfelle. Diagnosen i seg selv er ikke utslagsgivende. Listen er heller ikke uttømmende, og bestemmelsen om pleiepenger kan også anvendes ved andre livstruende og svært alvorlige sykdommer dersom det er nødvendig av hensyn til barnet.

Personer som har mottatt fulle pleiepenger i minst tre år har rett til fortsatt ytelse i inntil tre måneder etter at pleieforholdet opphører fordi barnet dør. Når barnet dør, opphører stønadsforholdet, og vedkommende vil kunne oppleve å stå uten inntekt. Pleieyter har da en periode for å orientere seg mot arbeid. Dersom perioden med fulle pleiepenger har vart kortere enn tre år eller vedkommende har hatt graderte pleiepenger, vil tilknytningen til arbeidslivet være større og tilpassning til ytelse være mindre. Det er derfor et krav

om at man har mottatt fulle pleiepenger for å kunne motta denne ytelsen. Dersom man i omstillingsperioden får arbeidsinntekt, kan det ytes graderte pleiepenger i tre månedersperioden.

Pleiepenger beregnes som sykepenger (folketrygdloven kapittel 8). Sykepengegrunnlaget kan ikke overstige seks ganger grunnbeløpet (G).

For å ha rett til pleiepenger etter § 9-11 må det dokumenteres med legerklæring fra helseinstitusjonen som har ansvar for behandlingen av barnet, at omsorgspersonen må være borte fra arbeidet på grunn av nødvendig tilsyn og pleie av barnet.

4.4 Folketrygdloven § 9-11 a (Graderte pleiepenger)

Det kan ytes graderte pleiepenger etter folketrygdloven § 9-11 a. Det er et hovedkrav at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie fra en eller begge foreldrene. Det ble tidligere forutsatt at det ikke var mulig å tilstå graderte pleiepenger på grunn av kravet om kontinuerlig tilsyn og pleie fra foreldrene. Det kunne imidlertid gis graderte pleiepenger dersom foreldrene delte arbeidet med pleie og omsorg. Ellers var det bare mulig å gradere ytelsen på slutten av stønadsperioden i inntil to måneder når barnet som ledd i rehabiliteringen deltok helt eller delvis i barnehage eller skole. Initiativ til å etablere spesialtilpassede ordninger i barnehage og skole måtte tas av foreldre i samarbeid med kommunen. Fordi pleiepengene bortfalt ved avlastningsordninger, kunne motivasjonen for foreldrene til å etablere dette være liten. Resultatet ble at pleietrengende barn mistet muligheten til å delta delvis i aktiviteter med andre barn og foreldrene valgte fulle pleiepenger. De kunne da motta en høyere ytelse enn hva som i realiteten ville ha vært nødvendig og hensiktsmessig.

I 2006 ble det innført rett til graderte pleiepenger både etter § 9-10 og § 9-11 med den nye bestemmelsen § 9-11 a (Ot.prp. nr. 22 (2005–2006)). Pleiepenger kan graderes fra 100 prosent ned til 50 prosent fra første dag. Det er fremdeles et krav at barnet skal ha behov for kontinuerlig tilsyn og pleie, men ikke nødvendigvis fra en eller begge foreldrene. Når barnets omsorgsbehov er dekket gjennom etablerte tilsyns- og avlastningsordninger deler av dag eller noen dager i uken, vil foreldrene kunne holde kontakten med arbeidslivet samtidig som barnet får nødvendig tilsyn og pleie.

Etter fast praksis ble pleiepenger tidligere gradert ut fra omfanget på tilsynet barnet fikk fra

andre i forhold til en normalarbeidsdag og/eller arbeidsuke. Ytelsen ble gradert mellom 50 og 100 prosent i forhold til den faktiske avlastningen. Oversteg det etablerte tilsynet mer enn 50 prosent av normal arbeidsuke og/eller arbeidsdag, ble pleiepenger avslått. Denne praksisen ble kritisert av Sivilombudsmannen. Arbeids- og velferdsetaten la i 2013 om praksis slik at gradering ikke bare skal vurderes ut fra omfanget på avlastningen målt mot normalarbeidstid, men også ut fra andre forhold som for eksempel at foreldrene må være tilgjengelig (i beredskap) selv om barnet får tilsyn av andre, barnet må følges av foreldrene til og fra skole eller barnehage, eller at foreldrene har lenger reisetid til og fra jobb mv.

4.5 Folketrygdloven § 9-12 (Pleiepenger for pleie av en nærstående)

Folketrygdloven § 9-12 gir yrkesaktive rett til å være hjemme for å pleie nærstående ved forventet dødsfall (livets slutfase). Som nærstående regnes familiemedlemmer, men også gode venner og naboer kan omfattes av begrepet. Pleien må ytes i hjemmet, enten i pleieyters eller pleiemottakers hjem. Stønaden gis i inntil 60 dager for hver pasient. For å få rett til pleiepenger ved pleie av nærstående etter § 9-12 må det legges fram legeerklæring fra den helseinstitusjonen eller legen som behandler pasienten.

4.6 Tilstøtende ordninger i folketrygden

4.6.1 Omsorgspenger

Omsorgspenger (sykt-barn-dager) reguleres i folketrygdloven § 9-5 til § 9-9.

Omsorgspenger ytes til arbeidstaker som må være borte fra arbeidet for å ha tilsyn og pleie med sykt barn. Retten gjelder også dersom den som har det daglige barnetilsynet er syk, for eksempel en forelder som ikke er yrkesaktiv, dagmamma og liknende. Retten gjelder videre dersom den som har det daglige barnetilsynet er forhindret fra å ha tilsyn med barnet fordi han eller hun følger et annet barn til utredning eller innleggelse i helseinstitusjon. Dersom barnet trenger oppfølging i form av legebesøk eller liknende selv om barnet ikke er sykt eller pleietrengende den aktuelle dagen, kan det også ytes omsorgspenger.

Retten gjelder fram til barnet er 12 år, eller 18 år hvis barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet. Det ytes ti stønadsdager for inntil to barn, og 15 dager ved flere enn to barn. Det ytes i tillegg ti dager for hvert kronisk sykt eller

funksjonshemmet barn. Dagene doubles ved aleneomsorg. Arbeidsgiver dekker de ti første dagene, og kan få refusjon for antall dager som overstiger ti. Det er tilstrekkelig med egenmelding fra foreldrene, men arbeidsgiver kan kreve legeerklæring fra fjerde dag.

Fra 1. juli 2015 ytes det rett til omsorgspenger for selvstendig næringsdrivende og frilansere, med en ventetid på ti dager. Selvstendig næringsdrivende og frilansere er sin egen arbeidsgiver og må dekke de ti første dagene selv.

4.6.2 Opplæringspenger

Opplæringspenger etter folketrygdloven § 9-13 kan tilstås til en som har omsorg for barn med en funksjonshemming eller en langvarig sykdom og som gjennomgår opplæring ved en godkjent helseinstitusjon eller deltar på foreldrekurs ved et spesialpedagogisk kompetansesenter. Opplæringen må anses for å være nødvendig for at vedkommende skal kunne ta seg av barnet. Det er ingen øvre aldersgrense eller tidsavgrensning på ytelsen. Hvis begge foreldrene gjennomfører nødvendig opplæring, kan opplæringspenger ytes til begge foreldrene samtidig. Det må framlegges legeerklæring om at opplæringen er nødvendig.

4.6.3 Hjelpetønad

Etter folketrygdloven § 6-4 kan det ytes hjelpetønad til personer som på grunn av varig lidelse har behov for særskilt tilsyn og pleie, og hvor det foreligger et privat pleieforhold. Etter § 6-5 kan det gis forhøyet hjelpetønad til barn og unge under 18 år dersom de har et pleie- og tilsynsbehov som er vesentlig større enn det som dekkes av ordinær hjelpetønad. Ved vurderingen av pleie- og tilsynsbehovet og hvilken sats som skal gis, legges det blant annet vekt på hvor mye den fysiske og psykiske funksjonsevnen er nedsatt, hvor omfattende pleieoppgaven og tilsynet er, hvor stort behovet for stimulering, opplæring og trening er og hvor mye pleieoppgaven binder den som gjør arbeidet. Hjelpetønad gis formelt til den som har behov for pleie – ikke til den som utfører pleien. Foreldre vil som verge for barnet disponere stønaden. Det er ikke krav om forutgående yrkesaktivitet eller tap av pensjonsgivende inntekt for rett til hjelpetønad.

Hjelpetønad er en kontantstøtte som ytes etter flere satser. Ordinær hjelpetønad gis med 1 201 kr/mnd (per 1. januar 2017) for sats 1. Forhøyet hjelpetønad gis med to, fire eller seks ganger ordinær sats 1. Dette utgjør 2 402 kr/mnd for

sats 2, 4 804 kr/mnd for sats 3 og 7 206 kr/mnd for sats 4. Hjelpetønad sats 0 omhandler hjelp i huset. Ordningen med sats 0 ble opphevet 1. januar 1992, men overgangsordningen løper ennå for enkelte brukere som mottok stønaden på opphevingsstidspunktet. Hjelpetønad er skattefri.

Pleiepenger ytes i utgangspunktet i dag ikke ved varig sykdom. For rett til hjelpetønad er varig lidelse derimot et vilkår. Disse ytelsene er derfor i utgangspunktet gjensidig utelukkende. I perioder kan en familie likevel motta begge ytelsene. Det kan i dag skje når barnet på grunn av et varig pleiebehov er berettiget til hjelpetønad, og sykdommen enten er i startfase eller forverrer seg og kommer inn i en ustabil fase som gir rett til pleiepenger. For barn med progredierende sykdommer som gir en kontinuerlig rett til pleiepenger kan også hjelpetønad tilstås i tillegg dersom hjelpebehovet til barnet er ekstra stort.

4.7 Det statlige og det kommunale ansvaret

I dag er det et delt kommunalt og statlig ansvar å bistå foreldre til syke barn med store pleiebehov. Statens ansvar knytter seg i all hovedsak til lovfestede rettigheter til økonomisk kompensasjon etter folketrygdloven. Folketrygdytelsen pleiepenger gis i utgangspunktet ved kortvarige pleiebehov, mens folketrygdytelsen hjelpetønad ytes ved langvarige pleiebehov. Kommunens ansvar knytter seg i all hovedsak til tjenester som skal bistå og avlaste pårørende som utøver omsorg for sine nærmeste. I tillegg har kommunen ansvar for å sørge for nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester til alle som oppholder seg i kommunen. Kommunens ansvar er nedfelt i lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven). Kommunen skal ha tilbud om omsorgslønn til personer som har et særlig tyngende omsorgsarbeid.

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår i Prop. 49 L (2016–2017) endringer i helse- og omsorgstjenesteloven med sikte på å samle og tydeliggjøre kommunens plikt til pårørendestøtte. Proposisjonen er en oppfølging av Meld. St. 29 (2012–2013) Morgendagens omsorg, NOU 2011: 11 Innovasjon i omsorg og NOU 2011: 17 Når sant skal sies om pårørendeomsorg. Det fremmes forslag om en ny bestemmelse i helse- og omsorgstjenesteloven som samler og tydeliggjør kommunens ansvar overfor de som har et særlig tyngende omsorgsarbeid. Etter bestemmelsen skal kommunene tilby nødvendig pårørendestøtte i form av avlastning, omsorgsstønad, opplæring og veiled-

ning. Tiltakene som regnes opp i bestemmelsen er i all hovedsak en videreføring av dagens ordninger, og kommunen skal fortsatt foreta en vurdering av hva som er et nødvendig og forsvarlig tilbud til den enkelte. Forslaget medfører imidlertid at kommunen får en tydeligere plikt til å foreta en selvstendig vurdering av pårørendes behov, og fatte vedtak om tiltak. Dermed sikres at det samlede tjenestetilbudet som utformes, også ivaretar pårørendes behov. Samlet sett representerer derfor forslaget en ny og forbedret rettsstilling for pårørende. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at de nye reglene skal tre i kraft 1. oktober 2017.

5 Utfordringer med dagens pleiepengeordning

Dagens regelverk for pleiepenger oppleves som komplisert. Enkelte vilkår er skjønnspregede og strenge. Dette gjelder for eksempel vilkår som «livstruende eller annen svært alvorlig sykdom» og at en «varig» sykdom må være «ustabil» for rett til pleiepenger. Det gjør at regelverket kan være vanskelig å forstå for den enkelte og utfordrende for etaten å saksbehandle. Å oppnå likebehandling

i pleiepengesaker har vært en utfordring. Selv om sentralisering av saksbehandlingen i Arbeids- og velferdsetaten til to fylkesenheter har avhjulpet dette, innebærer skjønnsvilkårene likevel at hver enkelt sak skal vurderes konkret, noe som i praksis kan innebære forskjellsbehandling (imidlertid skal det ikke forekomme usaklig forskjellsbehandling).

Dagens strenge regler med relativ snever adgang til å innvilge pleiepenger medfører enkelte gråsonetilfeller som er vanskelig å vurdere og tilfeller som helt faller ut av ordningen. Fordi inngangen til pleiepenger er så streng, samtidig som foreldrene gjerne vil være hos barnet når det er sykt, er det en fare for at de prøver å komme inn under andre ytelser for å dekke tapt inntekt. Sykepenger er eksempel her.

I 2014 fikk 1 515 personer avslag på pleiepenger etter § 9-10 og § 9-11, og av disse var 514 sykmeldt samme år (se tabell 5.1). Tilsvarende fikk 1 436 personer avslag på pleiepenger i 2015, og av disse var 488 sykmeldt samme år. Dette utgjør om lag 34 prosent for 2014 og 2015. Til sammenlikning var det for 2012 og 2013 om lag 57 prosent som ble sykmeldt samme år som de fikk avslag på pleiepenger. I tillegg viser tabellen at om lag 80

Tabell 5.1 Personer med avslag på pleiepenger § 9-10 og § 9-11 i 2014 og 2015, og som var sykmeldt samme år. Antall arbeidstakere og antall sykepengetilfeller

Antall avslag jf. saksmengdestatistikken	Antall arbeidstakere		Antall sykepengetilfeller	
	2014	2015	2014	2015
Antall personer med avslag i alt	1 515	1 436	-	-
<i>Herav antall sykmeldte samme år</i>	<i>514</i>	<i>488</i>	<i>690</i>	<i>672</i>
Pleiepenger barn innlagt i institusjon	90	102	115	128
Pleiepenger alvorlig sykt barn	424	386	575	544
Kvinner	416	370	568	514
Menn	98	118	122	158
100 pst. ytelse sykepenger	281	264	396	376
Gradert ytelse sykepenger	233	224	294	296
1–9 erstattede sykepengedager	95	88	162	153
10–29 erstattede sykepengedager	144	134	183	180
30–69 erstattede sykepengedager	134	113	178	158
70–99 erstattede sykepengedager	45	61	54	77
100–199 erstattede sykepengedager	77	81	94	92
200 erstattede sykepengedager eller mer	19	11	19	12

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

prosent av sykmeldte med avslag på pleiepenger var kvinner. Over halvparten var fullt sykmeldt. Departementet kan ikke være sikre på at det er noen direkte sammenheng mellom avslaget på pleiepenger og sykepengetilfellet, men sammenhengen er ikke usannsynlig. Det antas at en del foreldre blir sykmeldt uten å søke om pleiepenger, enten fordi de ikke kjenner til gjeldende pleiepengeordning, eller fordi de vet at de ikke fyller dagens strenge vilkår. Dersom årsaken til fraværet i realiteten er pleie av sykt barn, er det pleiepenger som bør være rett ytelse til foreldrene.

6 Forslag til ny pleiepengeordning

Svært syke barn eller barn med store funksjonsnedsettelse har som regel omsorgs- og pleiebehov som overstiger det man med rimelighet kan forvente at foreldre skal ivareta. Det er ikke alltid gitt at det beste for barnet er at foreldrene står for all pleien eller pleie over veldig lang tid. Tilsvarende er det heller ikke nødvendigvis det beste for foreldrene selv å måtte stå for store, krevende og langvarige pleieoppgaver. Foreldre som pleier over lang tid risikerer slitasje og utbrenthet. Det medfører en fare for overgang til andre folketrygdtylser og at de faller ut av arbeidslivet for godt. Det er derfor viktig å ha offentlige ordninger som gir rom for at foreldre kan yte pleie og omsorg i sykdomsperioder, men at langvarige og store pleiebehov blir ivaretatt av det offentlige slik at foreldrene får mulighet til å delta i arbeidslivet. Det er også behov for mer fleksible ordninger for lettere å kunne kombinere omsorgsoppgaver og yrkesliv. Pleiepenger skal ikke være en varig betaling for å utføre langvarige pleieoppgaver, men en midlertidig ytelse for yrkesaktive som er midlertidig borte fra arbeidet for å pleie syke barn.

Departementet foreslår endringer i reglene som gjelder rett til pleiepenger i forbindelse med syke barn. Det foreslås ingen endringer i reglene om rett til pleiepenger for hjemmepleie av nærstående i livets slutfase etter folketrygdloven § 9-12 og rett til opplæringspenger etter folketrygdloven § 9-13 utover enkelte lovtekniske justeringer. Rett til omsorgspenger (sykt-barn-dager) etter folketrygdloven § 9-5 til § 9-9 vil heller ikke berøres av lovendringsforslagene.

6.1 En ordning

Dagens pleiepengeordning i forbindelse med syke barn er tosporet ved at pleiepenger kan ytes til for-

eldre til syke barn etter to forskjellige regler, henholdsvis § 9-10 (barns behandling i helseinstitusjon) og § 9-11 (barn med livstruende eller annen svært alvorlig sykdom). Pleiepenger etter § 9-10 gis i utgangspunktet fram til barnet er 12 år, mens § 9-11 har en aldersgrense på 18 år. Foreldre til barn over 12 år som er innlagt på sykehus vil i dag ikke få rett til pleiepenger etter § 9-10, med mindre barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet. I tillegg må syv dager med omsorgspenger brukes opp først, i motsetning til etter § 9-11 som gir rett til pleiepenger fra første dag. Pleiepenger ytes også bare til én forelder etter § 9-10, mens begge foreldre ved behov kan få pleiepenger etter § 9-11. I tilfeller med barn over 12 år kan det være ønskelig for foreldrene å få saken vurdert etter § 9-11. Denne bestemmelsen stiller til gjengjeld strenge krav til sykdomsvilkåret som kan være vanskelig å oppfylle.

Departementet foreslo i høringsnotatet å slå sammen dagens § 9-10 og § 9-11 til én bestemmelse. Høringsinstansene var gjennomgående positive til forenkling av regelverket, og flere påpekte at det vil sikre forutsigbarhet, likebehandling og fange opp tilfeller som i dag faller mellom to stoler.

Departementet ser at dagens tosporede system kan være vanskelig å forstå, og medføre vanskelige grenseganger for hvilke regler som skal brukes når. Dels på grunn av enkelte overlappende vilkår – begge gjelder for eksempel for både hjemmepleie og pleie og tilsyn på institusjon – og dels fordi enkelte vilkår kan føre til at det ikke gis rett til pleiepenger verken etter § 9-10 eller § 9-11 uten at det er enkelt å forstå. Departementet mener det av forenklingshensyn er grunn til å etablere én bestemmelse som skal gjelde for alle pleiepengetilfeller ved syke barn. Det vil gi et ryddigere regelverk, gi større grad av forutberegnelighet for brukerne og lette saksbehandlingen i Arbeids- og velferdsetaten. Departementet foreslår derfor å oppheve dagens § 9-10 og § 9-11, og innføre en felles bestemmelse i § 9-10.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 9-10.

6.2 Vilkår knyttet til omsorgspersonene

Folketrygdloven kapittel 9 del I gir i dag enkelte generelle bestemmelser (§ 9-2 til § 9-4) som må være oppfylt for rett til stønad etter del II (omsorgspenger) og del III (pleiepenger og opplæringspenger).

6.2.1 Forutgående medlemskap, omsorg for barn og yrkesaktivitet

Rett til pleiepenger forutsetter i dag medlemskap i folketrygden. Reglene om medlemskap framgår av folketrygdloven kapittel 2. Hovedregelen er at personer som er bosatt i Norge, er pliktige medlemmer i folketrygden (folketrygdloven § 2-1). En person som ikke er pliktig medlem etter § 2-1 (det vil si ikke bosatt i Norge), er likevel pliktig medlem som arbeidstaker i Norge (folketrygdloven § 2-2).

Pleiepenger erstatter tap av arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt) ved fravær fra arbeidet på grunn av sykt barn (folketrygdloven § 9-1 og § 9-3). Rett til pleiepenger forutsetter forutgående yrkesaktivitet (folketrygdloven § 9-2). I dag kreves at man må ha vært i arbeid i minst fire uker umiddelbart forut for fraværet fra arbeidet (opptjeningsstid). Mottak av enkelte ytelser (sykepenger, dagpenger og foreldrepenger) likestilles med arbeid fordi disse ytelsene skal dekke midlertidig bortfall av arbeidsinntekt og er pensjonsgivende inntekt.

Det er i dag et vilkår at mottaker av pleiepenger har omsorg for barnet (folketrygdloven § 9-10 og § 9-11). Etter fast praksis i Arbeids- og velferdsetaten betyr det foreldre og fosterforeldre, men kan også inkludere steforeldre dersom disse har omsorgen for barnet sammen med forelderen. Dette gjelder også ved delt omsorg. Besteforeldre eller andre familiemedlemmer vil kunne få rett til pleiepenger dersom de har omsorgen for barnet. Det vil imidlertid ikke være tilstrekkelig at man deler samme bolig, for eksempel generasjonsbolig. Det avgjørende er at man har, eventuelt deler, den daglige omsorgen for barnet.

Departementet mener at pleiepenger fortsatt skal være en erstatning for mer midlertidig fravær fra arbeidslivet. Departementet foreslår derfor å videreføre dagens krav om at rett til pleiepenger forutsetter forutgående yrkesaktivitet og tap av arbeidsinntekt. Det innebærer at ikke-yrkesaktive foreldre ikke vil ha rett til pleiepenger. Departementet mener videre at dagens vilkår om medlemskap i folketrygden og omsorg for barn for rett til pleiepenger er nødvendige og hensiktsmessige, og foreslår at disse videreføres. Det foreslås således ingen endringer i disse bestemmelsene.

6.2.2 Opphold i Norge

6.2.2.1 Gjeldende rett

Det er i dag et krav om at den som mottar pleiepenger må oppholde seg i Norge. Det følger av folketrygdloven § 9-4 som henviser til folketrygdloven § 8-9 om krav til opphold i Norge for rett til sykepenger. Det kan likevel gis rett til pleiepenger for personer som er medlem etter § 2-5 og til et medlem med barn som er innlagt i helseinstitusjon for norsk offentlig regning eller som får oppholdet dekket etter en trygdeavtale med det aktuelle landet. Etter søknad kan det også ytes pleiepenger i begrenset periode under opphold i utlandet, dersom det er godgjort at utenlandsoppholdet ikke vil forverre helsetilstanden, forlenge sykdommen eller hindre Arbeids- og velferdsetatens kontroll og oppfølging.

6.2.2.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet å videreføre dagens krav om opphold i Norge for rett til pleiepenger.

6.2.2.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene har ikke hatt innspill til departementets forslag, med unntak av *Arbeids- og velferdsdirektoratet* som påpeker at det i dag ikke legges opp til oppfølgingspunkter fra Arbeids- og velferdsetaten i pleiepengesaker og at utbetaling under utenlandsopphold vanskelig kan avslås med bakgrunn i at det hindrer oppfølging fra etaten. Følgelig passer ikke bestemmelsen i § 8-9 fullt ut. Regelen om utenlandsopphold må derfor presiseres dersom det er ønskelig å legge begrensninger for de som mottar pleiepenger. *Bergen kommune* savner en vurdering av hvilken betydning trygdeavtaler med andre land kan ha for pleiepengeordningen.

6.2.2.4 Departementets vurdering og forslag

Etter folketrygdloven § 8-9 tredje ledd kan man etter søknad få rett til sykepenger under utenlandsopphold i en begrenset periode dersom visse vilkår er oppfylt. Det må godtgjøres at utenlandsoppholdet ikke vil forverre helsetilstanden, forlenge arbeidsuførheten eller hindre Arbeids- og velferdsetatens kontroll og oppfølging. På pleiepengeområdet har man ikke samme krav til aktivitet og oppfølging som på sykepengeområdet. For pleiepenger vil man derfor vanskeligere kunne avslå søknad om utenlandsopphold med den

begrunnelse at det er til hinder for Arbeids- og velferdsetatens kontroll og oppfølging.

Departementet foreslår å videreføre dagens krav om opphold i Norge for rett til pleiepenger. Departementet mener det er viktig å hindre at pleiepenger utbetales til utlandet over lengre perioder. Departementet vil derfor vektlegge Arbeids- og velferdsdirektoratets innspill om at folketrygdloven § 9-4 med henvisning til § 8-9, må justeres dersom utbetaling av pleiepenger til utlandet skal begrenses. Departementet vil her bemerke at det gjelder særlige regler for EØS-området ettersom EØS-avtalen har egne regler om eksport av ytelse uavhengig av bestemmelsene i folketrygdloven.

Det må søkes Arbeids- og velferdsetaten om få rett til ytelse under utenlandsopphold, og etter § 8-9 tredje ledd kan det gis rett til ytelse i en «begrenset periode». Departementet mener det fortsatt bør være mulig å få rett til pleiepenger under utenlandsopphold, men at denne perioden ikke bør være for lang, særlig med vekt på kontrollhensynet. Departementet foreslår derfor å definere hva begrenset periode skal være i tid. Det vil i tillegg være en fordel for både mottakerne og Arbeids- og velferdsetaten med en klarere tidsangivelse.

På sykepengeområdet er det praksis for å anse begrenset periode som inntil fire uker. Det mener departementet kan være noe kort i pleiepengesaker, siden det ikke er samme krav til oppfølging av en pleiepengemottaker fra Arbeids- og velferdsetatens side som i sykepengesaker. Departementet vurderer at inntil åtte uker i løpet av ett år (tolv måneders periode) vil kunne være en hensiktsmessig tidsperiode hvor pleiepenger kan mottas i utlandet. Departementet viser videre til at det ved sammenhengende pleiepengeperiode etter åtte uker vil bli krevd en utvidet legeerklæring, se punkt 6.10.

Departementet foreslår at vilkåret i § 8-9 tredje ledd om at man etter søknad kan få rett til ytelse under utenlandsopphold i en begrenset periode, for pleiepengesaker presiseres i § 9-4 til å være maksimalt åtte uker i løpet av en tolv måneders periode.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 9-4.

6.3 Vilkår knyttet til barnet

6.3.1 Sykdomsvilkåret

6.3.1.1 Gjeldende rett

Etter dagens § 9-10 stilles det ikke krav til hvor alvorlig sykdommen må være. Det holder at barnet er sykt og pleietrengende (behov for kontinu-

erlig tilsyn og pleie). Rett til pleiepenger etter § 9-11 derimot forutsetter at barnet har en livstruende eller annen svært alvorlig sykdom (som ikke er varig).

6.3.1.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet et forenklet sykdomsvilkår som ikke forutsetter en skjønnsmessig vurdering av sykdommens alvorlighetsgrad. Departementet var av den oppfatning at dagens sykdomsvilkår er vanskelig og gir avgrensingsproblemer, og at det ville være en betydelig forenkling om det er tilstrekkelig at barnet er sykt uten kvalifisert sykdomskrav.

6.3.1.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene er delt i synet på å fjerne kravet om kvalifisert sykdom. De fleste støtter forslaget. *FFO* mener foreldre til kronisk syke og varig funksjonshemmede barn lettere vil kunne få pleiepenger. *Norsk Epilepsiforbund, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Advokatforeningen, Norges Kvinne- og familieforbund, Cerebral Pareseforening* og *Norsk Psykologforening* er positive til at kravet fjernes. *Østbyttunet behandlingssenter* støtter forslaget fordi selv alvorlige psykiske diagnoser innen psykisk helse ikke gir rett til pleiepenger i dag. *Norsk Revmatikerforbunds barne- og ungdomsavdeling (BURG Norge)* mener det er behovet for tilsyn og pleie som skal danne grunnlaget. Derimot mener blant annet *Foreningen for hjertesyke barn, Ups & Downs Østfold, Handikappede barns foreldreforening* og *Barneombudet* at dette kan gå på bekostning av ytelsen til foreldre med alvorlig syke og pleietrengende barn, og at pleiepenge rettigheter overføres fra de som trenger det mest til andre som trenger det i mindre grad.

6.3.1.4 Departementets vurderinger og forslag

Departementet ser at de fleste høringsinstansene støtter forslaget, selv om enkelte høringsinstanser mener at lempingen av sykdomskravet utvider ordningen for mye ved å inkludere mindre syke barn på bekostning av de aller sykeste barna.

Departementet vil opprettholde forslaget om å forenkle sykdomskravet. Skjønnsvilkåret «livstruende eller annen svært alvorlig sykdom» i folketrygdloven § 9-11 er vanskelig å praktisere og gir avgrensingsproblemer. Departementet vil bemerke at en sykdomsdiagnose i seg selv ikke gir rett til pleiepenger. Selv om Arbeids- og

velferdsdirektoratet i sine retningslinjer har definert enkelte sykdomsgrupper som normalt vil gi rett til pleiepenger, skal det gjøres en individuell vurdering i hvert enkelt tilfelle ut i fra det konkrete barnets tilstand og funksjonsevne. Samme diagnose kan slå ulikt ut fra barn til barn. En diagnose kan for noen barn føre til stort pleiebehov, mens andre barn med samme diagnose ikke vil ha særlig behov for tilsyn og pleie. Sykdomsvilkåret i dag er svært utfordrende for etaten å saksbehandle. Departementet mener også at dagens sykdomskrav er for strengt og at flere syke barn bør omfattes av retten til pleiepenger. Etter departementets syn vil det være en betydelig forenkling om det er tilstrekkelig at barnet er sykt og ikke har en kvalifisert sykdom som forutsetter en skjønnsmessig konkret vurdering. En lemping av sykdomskravet vil også innebære en utvidelse av gruppen syke barn hvor foreldre kan få rett til pleiepenger.

Det skal være et vilkår at barnet har sykdom, skade eller lyte. Skade betyr her ulike former for personskade. Lyte er medfødte tilstander. Sykdom omfatter både psykiske og fysiske tilstander. Kategoriene sykdom, skade og lyte er likestilte. Departementet vil derfor stort sett bruke begrepet sykdom som samlebetegnelse på de tre kategoriene videre i proposisjonen her.

Departementet vil understreke at dersom barnet har sosiale problemer, vil det ikke være å anse som sykdom. Hvis barnet ikke vil gå i barnehage, skole osv. på grunn av sosiale problemer, vil foreldrene ikke ha rett til pleiepenger dersom de velger å være hjemme med barnet. I noen tilfeller kan imidlertid sosiale problemer føre til en sykdomstilstand hos barnet.

Helt kortvarige og bagatellmessige sykdomstilstander hos barn vil ikke gi rett til pleiepenger. Da er eventuelt omsorgspenger riktigere ytelse. Se også punkt 4.6.1 og 6.11.

Departementet foreslår at det skal være et vilkår at barnet lider av sykdom, skade eller lyte.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 9-10 første ledd.

6.3.2 Behov for kontinuerlig tilsyn og pleie

6.3.2.1 Gjeldende rett

Det er i dag et vilkår at barnet trenger kontinuerlig tilsyn og pleie, både i § 9-10 og § 9-11, samt i graderingsbestemmelsen i § 9-11 a.

6.3.2.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet å framheve og videreføre dagens vilkår om behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. Departementet mente det avgjørende vilkåret for rett til pleiepenger må være barnets behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. Departementet presiserte også at det må være årsakssammenheng mellom barnets sykdom og barnets behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. Videre må det foreligge et kontinuerlig behov, men det skal ikke være krav til døgnkontinuerlig tilsyn. Departementet påpekte også at behovet for kontinuerlig tilsyn og pleie vil variere med alder og type sykdom, samt at kravet til kontinuerlig tilsyn og pleie indirekte innebærer at sykdommen må ha en viss alvorlighet.

6.3.2.3 Høringsinstansenes syn

FFO, Cerebral Parese-foreningen, Norsk Revmatikerforbunds barne- og ungdomsavdeling (BURG Norge), Personskadeforbundet LTN og Autiseforeningen med flere støtter forslaget. *Norsk Epilepsiforbund* mener et krav om kontinuerlig pleiebehov bedre dekker den reelle grunnen til at foreldrene har behov for pleiepenger. *Ups & Downs Østfold* mener det må være et klart og tydelig behov for kontinuerlig tilsyn og pleie dersom pleiepengeordningen skal brukes. *OUS Kvinne- og barneklivnikken* mener begrepet kontinuerlig tilsyn og pleie er for vagt og upresist. *Kreftforeningen* mener det ikke må tolkes for strengt da barn med kreftdiagnose ofte får behandling over kortere eller lengre perioder med ulikt behov for tilsyn og pleie. *Norsk Barnelegeforening* mener det vil bli økt skjønn for å vurdere vilkåret og etterlyser nærmere presiseringer. *Norsk Psykologforening* mener det kan gjøre det vanskeligere for barn og unge med psykiske lidelser å falle inn under ordningen.

6.3.2.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet mener at pleiepenger skal kunne ytes når den som har omsorg for barnet (som regel foreldre) må pleie barnet. Det avgjørende vilkåret må være at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. At dette skal være et hovedvilkår, vil i større grad poengtere hva disse sakene i bunn og grunn dreier seg om, nemlig barns behov for pleie av foreldre i visse situasjoner. Vilkåret «kontinuerlig tilsyn og pleie» er nedfelt i regelverket i dag. Det er et skjønnsmessig vilkår, og selv om departementet har etterstrebet å ha

færre skjønnsvilkår, er dette et så vesentlig vilkår at det er grunn til å framheve og videreføre det.

Departementet mener at det må foreligge en årsakssammenheng mellom barnets sykdom og barnets behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. Det kan ikke være slik at et hvilket som helst pleiebehov hos barn skal gi rett til pleiepenger. Alle barn har behov for tilsyn og pleie, og det daglige pleie- og omsorgsbehovet ivaretas av foreldrene gjennom den generelle omsorgsplikten (se lov 8. april 1981 nr. 7 (barnelova) § 30). Pleiepenger skal kun ytes der sykdom er årsak til pleiebehovet. Det vil si at det stilles krav om et pleiebehov utover det friske barn har.

Det må videre foreligge et kontinuerlig behov i den perioden det ytes pleiepenger. Det innebærer at barnet i utgangspunktet ikke kan overlates til seg selv. Behovet for tilsyn og pleie kan heller ikke være periodevis og sporadisk i pleieperiodeperioden. Det stilles likevel ikke krav til døgnkontinuerlig tilsyn. For eksempel vil vilkåret kunne være oppfylt selv om pleiebehovet bare er på dagtid og barnet og foreldrene sover om natten.

Behovet vil også variere med alder og type sykdom. Kravet til kontinuerlig behov vil lettere innfris hos små barn enn større barn.

Kravet til behov for kontinuerlig tilsyn og pleie innebærer indirekte at sykdommen må ha en viss alvorlighet.

Foreldre har i dag rett til pleiepenger i forbindelse med barnets innleggelse i helseinstitusjon (se punkt 4.2). Barnets behov for tilsyn og pleie vil da i hovedsak ivaretas av helsepersonell, og foreldrenes rolle vil være av mer psykologisk art. Departementet mener dette bør videreføres.

Departementet foreslår at det skal være et vilkår at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie for rett til pleiepenger.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 9-10 første ledd.

6.3.3 Varig sykdom

6.3.3.1 Gjeldende rett

I dag gir varig sykdom hos barn i utgangspunktet ikke rett til pleiepenger. Dette står ikke direkte i lovteksten, men framkommer av folketrygdloven § 9-11 andre ledd ved at retten til pleiepenger i varige tilfeller er begrenset til perioder hvor sykdommen er ustabil, er progredierende eller i startfasen. Det framkommer også av forarbeidene til loven, se Ot.prp. nr. 4 (1998–99) hvor det står at «Pleiepenger skal ikke ytes for å dekke innteksttap som følge av et varig pleiebehov hos barnet»

og i Ot.prp. nr. 21 (2005–2006) hvor det står at «I utgangspunktet skal det ikke utbetales pleiepenger ved varig pleiebehov hos barnet».

Varighetskriteriet krever ikke livsvarig eller kronisk sykdom. Etter fast praksis i Arbeids- og velferdsetaten i dag må sykdommen anses å vare to til tre år eller mer for å være varig. Dette henger sammen med at varighetsvilkåret i hjelpestønad regnes som to til tre år. Pleiepenger ytes i utgangspunktet når barnets sykdom ikke er varig (og foreldrene ikke kan arbeide), mens hjelpestønad ytes i varige tilfeller (uavhengig av om foreldrene jobber). Begge ytelsene gjelder stønad ved pleie av syke barn, og hensynet til sammenheng i regelverket begrunner blant annet en felles tolkning av varighetsvilkåret.

Pleiepenger kan imidlertid ytes når varig svært alvorlig sykdom er ustabil, progredierende eller i startfasen (folketrygdloven § 9-11 andre ledd), se nærmere om disse vilkårene i punkt 4.3.

6.3.3.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet å inkludere varig syke barn i ordningen ved å oppheve dagens vilkår om at pleiepenger bare ytes i varige tilfeller når sykdommen er ustabil, er progredierende eller i startfasen. Departementet mente det var grunn til å inkludere varig sykdom i pleiepengeordningen. Departementet pekte på at mange foreldre opplever å gå inn og ut av ordningen alt ettersom de faller innunder unntaksvilkårene «ustabil», «startfasen» og «progredierende», og at dette oppleves som lite forutsigbart. I tillegg ville forslaget fjerne skjønsmessige krevende begreper.

6.3.3.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene er gjennomgående positive til å inkludere varig syke barn i pleiepengeordningen. *Barneombudet* mener dette vil fjerne et krevende skjønsmessig begrep. *FFO* støtter forslaget og mener flere foreldre til kronisk syke og varig funksjonshemmede barn vil kunne få pleiepenger. *Barnekreftforeningen* mener det gjør at barn og ungdom med seneffekter etter kreftbehandling vil kunne omfattes. *Nasjonal kompetansetjeneste for sjeldne diagnoser (OUS)*, *Norsk Barnelegeforening*, *OUS Kvinne- og barnklinikken* med flere støtter at varig sykdom innlemmes.

Virke støtter imidlertid ikke at ordningen skal omfatte varig syke, og mener muligheten for fem års sammenhengende fravær strider mot intensjonen om at pleiepenger skal være en midlertidig

ordning. En privatperson støtter at varige inkluderes, men mener inngangsvilkåret må omfatte færre av dem med mindre alvorlig sykdom.

6.3.3.4 Departementets vurdering og forslag

Varighetsvilkåret innebærer ikke bare at sykdommer som fra sykdomsutbrudd eller diagnosetidspunkt anses som varig, i utgangspunktet er utelukket fra pleiepengeordningen. Det innebærer også at pleiepenger faller bort fra det tidspunktet en sykdomssituasjon anses å gå over fra å være forbigående til varig tilstand. Dette er til tider en vanskelig vurdering for Arbeids- og velferdsetaten. Ikke minst er dette en vurdering som foreldrene ikke så lett kan forutsi utfallet av. Departementet er kjent med at en del foreldre som har hatt pleiepenger en periode, og som ved ny søknad får avslag fordi barnets tilstand nå anses å være varig, opplever dette som urimelig. Dette kan for eksempel være når svært alvorlig sykdom hos barnet anses å være forbi startfasen og over i varig stabil tilstand. Eller det kan være når varig svært alvorlig sykdom hos barnet anses gå over fra ustabil periode til varig stabil tilstand. Foreldre med omsorg for varig svært alvorlig syke barn kan således oppleve å gå inn og ut av pleiepengeordningen alt ettersom tilfellet vurderes å falle innenfor unntaksvilkårene «startfase», «ustabil» eller «progredierende». Det gir lite rom for forutberegnelighet for foreldrene. I tillegg er dette krevende skjønnsvilkår for etaten å behandle, noe som kan resultere i forskjellsbehandling.

Departementet mener det er grunn til å inkludere varig syke barn i pleiepengeordningen. De aller fleste høringsinstansene har også støttet forslaget. Det skal således være irrelevant om barnet lider av varig sykdom eller ikke for rett til pleiepenger. Det avgjørende er om barnet er sykt og har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie, se punkt 6.3.1 og 6.3.2. Ved å fjerne dagens regel om at varig sykdom ikke gir rett til pleiepenger, inkluderes en større gruppe i ordningen som i dag i utgangspunktet faller utenfor, samtidig som man fjerner krevende skjønsmessige vilkår.

Departementet vil bemerke at selv om varig sykdom ikke lenger skal være ekskluderingsgrunn for rett til pleiepenger, betyr ikke det at foreldre til varig syke barn skal ha rett til pleiepenger på varig basis, se punkt 6.5 om ytelsens lengde.

Departementet foreslår å oppheve dagens vilkår om at pleiepenger bare ytes i varige tilfeller når sykdommen er ustabil, er progredierende eller i startfasen.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 9-10.

6.3.4 Aldersgrense

6.3.4.1 Gjeldende rett

Rett til pleiepenger etter folketrygdloven § 9-10 (barns behandling i helseinstitusjon) gjelder fram til barnet er 12 år. Hvis barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet, gjelder retten fram til barnet er 18 år.

Rett til pleiepenger etter folketrygdloven § 9-11 (barn som er livstruende eller svært alvorlig syke) gjelder fram til barnet er 18 år. Unntak fra 18 årsgrensen er gitt for psykisk utviklingshemmede som er livstruende eller svært alvorlig syke.

6.3.4.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet en utvidet og absolutt øvre aldersgrense på 18 år. Departementet begrunnet dette i at dagens aldersgrense på 12 år i § 9-10 tilfellene er for streng, og at pleiepenger burde kunne ytes så lenge barnet er barn i folketrygdens forstand, det vil si fram til 18 år. Departementet foreslo dermed også å oppheve dagens unntaksbestemmelse for rett til pleiepenger til psykisk utviklingshemmede over 18 år som er svært alvorlig syke.

6.3.4.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene er gjennomgående positive til en utvidet aldersgrense på 18 år for alle pleiepenge saker. Enkelte høringsinstanser som for eksempel *Cerebral Parese-foreningen*, *Norsk Tourette Forening*, *Fellesorganisasjonen* og *FFO* ønsker at aldersgrensen øker til 20 år for hjemmeboende barn, eventuelt til de er ferdige med videregående opplæring. *Barneombudet* støtter forslaget om en øvre aldersgrense på 18 år, men mener også at stønaden må kunne ytes til etter at barnet er myndig og helt til det har fylt 20 år. Dette vil øke sjansen for at barnet avslutter videregående skole og være i samsvar med barneloven hvor det er en del av foreldreansvaret å forsørge barnet til det har gjennomført videregående skolegang. *FFO* bemerker at foreldre kan ha behov for pleiepenger for utviklingshemmede mellom 18 og 20 år uten at den unge har rett til uføretrygd. *Spekter* er for en øvre aldersgrense på 18 år.

Mange høringsinstanser er imot forslaget om å oppheve dagens rett til pleiepenger i forbindelse med livstruende eller annen svært alvorlig sykdom hos psykisk utviklingshemmede personer over 18 år. *Norsk Spielmeier-Vogt Forening*, *Ups & Downs Østfold* påpeker at disse ungdommene har behov for trygghet og bistand fra noen som kjen-

ner dem godt, blant annet fordi de ofte ikke er i stand til å kommunisere sine behov. *Sosionomavdelingen ved St. Olavs hospital* og *Cerebral Pareseforeningen* mener det er få som har behov for dette, men at det er en viktig ytelse for de det gjelder. *Stavanger kommune* mener en utvidelse av aldersgrensen til 18 år for normalt fungerende barn samtidig som det innføres en begrensning for de som er psykisk utviklingshemmede, kan innebære at rettigheter overføres fra de som trenger det mest, til andre med mindre behov. *Oslo kommune, Byrådsavdelingen for eldre og sosiale tjenester* støtter en utvidet øvre aldersgrense på 18 år, og mener at særordninger for utviklingshemmede ikke er ønskelig. De bør benytte seg av trygderettigheter for voksne.

6.3.4.4 Departementets vurdering og forslag

Foreldre til barn over 12 år som er innlagt eller blir behandlet i helseinstitusjon (folketrygdloven § 9-10) har i dag ikke rett til pleiepenger, med mindre unntaksbestemmelsen for kronisk syke eller funksjonshemmede barn kan anvendes. Departementet mener at en aldersgrense på 12 år er for strengt. Departementet mener at foreldre til barn som har sykdom og pleiebehov i en slik grad at vilkårene for rett til pleiepenger er oppfylt, bør få rett til det så lenge barnet anses som barn i folketrygdlovens forstand, det vil si fram til 18 år (folketrygdloven § 1-6). Departementet minner om at behovet for kontinuerlig tilsyn og pleie vil være relativt, avhengig av alder og sykdom. Høringsinstansene støtter gjennomgående å utvide aldersgrensen fra 12 år, selv om enkelte ønsker lenger enn 18 år. Departementet vurderer at en generell aldersgrense på 18 år for alle pleiepengesaker vil være hensiktsmessig. En generell aldersgrense vil også forenkle regelverket.

Det følger av lov 8. april 1981 nr. 7 (barnelova) § 30 og §§ 66 flg., at foreldre har plikt til å gi barnet en forsvarlig oppdragelse og forsørgelse fram til barnet er 18 år. Ingen er rettslig forpliktet til å påta seg omsorgsarbeid for voksne, herunder voksne familie- eller husstandsmedlemmer. Det offentlige bærer følgelig det fulle ansvaret for å dekke voksne personers behov for pleie, praktisk bistand og omsorgstjenester forutsatt at personen oppfyller vilkår for å motta slik bistand.

Ved fylte 18 år vil barnet anses som voksen i folketrygdens forstand og få selvstendige rettigheter til inntektssikring i lovverket. Så lenge barnet er under 18 år vil det følgelig ikke ha rett til

egen inntektssikring fra folketrygden. Foreldrene har forsørgelsesplikt i henhold til barneloven. Da er det riktig at foreldre kan få dekket sitt inntektstap når de er borte fra arbeidet for å pleie barnet nå det er sykt.

Når barnet fyller 18 år, vil det kunne få egen livsoppholdsytelse fra staten. Disse ytelsene skal sikre at personen kan dekke sine nødvendige behov. Blant annet kan uføretrygd ytes til personer ved fylte 18 år som har inntektsevne varig nedsett med minst halvparten på grunn av varig sykdom, skade eller lyte (folketrygdloven kapittel 12). Hjelpetønad ytes til personer som på grunn av varig sykdom, skade eller lyte har behov for særskilt tilsyn og pleie, og hvor det foreligger et privat pleieforhold (folketrygdloven § 6-4). Dette gjelder selv om personen bor hjemme hos foreldre etter fylte 18 år. Departementet vil også påpeke at det er et offentlig kommunalt ansvar å tilby nødvendige helse- og omsorgstjenester til sine innbyggere.

Departementet mener derfor at unntaksregelen i § 9-11 tredje ledd, som gir rett til pleiepenger uavhengig av aldersgrense ved omsorg for psykisk utviklingshemmet person, bør oppheves.

Departementet foreslår en øvre generell aldersgrense på 18 år for alle pleiepengesaker.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 9-10 første ledd.

6.4 Utbetaling av pleiepenger – kompensasjonsnivå og lengde

Endringsforslagene nevnt over vil utvide pleiepengeordningen betraktelig. Inkludering av rett til pleiepenger ved varig sykdom hos barnet, innebærer at en potensielt stor gruppe kan komme med i ordningen. Det samme innebærer forslaget om lemping av sykdomskravet, forslaget om en generell aldersgrense på 18 år og forslaget om utvidet graderingsmulighet til 20 prosent, se nærmere om dette i punkt 6.7.1.

I 2015 var det om lag 8 500 personer som mottok pleiepenger etter folketrygdloven § 9-10 og § 9-11. De samlede utgiftene til pleiepenger var om lag 480 mill. kroner. Det er anslått at de foreslåtte utvidelsene potensielt vil kunne øke inngangen i ordningen med mellom 8 000 og 9 000 personer, noe som vil innebære en dobling av antall mottakere. Ut fra samfunnsøkonomiske hensyn, blant annet som følge av at utvidelsen fører til en reduksjon i antall yrkesaktive, er det derfor nødvendig å sette noen rammer på kompensasjonsnivå og lengde på ytelsen.

6.4.1 Kompensasjonsnivå

6.4.1.1 Gjeldende rett

I dag beregnes pleiepenger etter de samme bestemmelsene som sykepenge fra trygden (folketrygdloven § 9-16 og § 8-10 mv.). Pleiepenge ytes med 100 prosent kompensasjon av beregningsgrunnlaget opptil seks ganger grunnbeløpet. Fra 1. januar 2015 fikk også selvstendig næringsdrivende pleiepenger med 100 prosent av beregningsgrunnlaget. Det er i utgangspunktet ingen begrensning i tid på uttak av pleiepenger, men ytelsen gis ikke ved varig sykdom. Videre vil vilkåret om at barnet må ha behov for kontinuerlig tilsyn og pleie, begrense rett til uttak.

Sykepenge gis med 100 prosent kompensasjon av sykepengegrunnlaget opptil seks ganger grunnbeløpet i ett år (260 dager). Selvstendig næringsdrivende har 65 prosent kompensasjon med mindre de har tegnet tilleggssikring. Dersom vedkommende fortsatt er arbeidsufør etter ett år, vil ofte arbeidsavklaringspenge være den aktuelle ytelsen. Arbeidsavklaringspenge ytes med 66 prosent av beregningsgrunnlaget. Grunnlaget tilsvarer pensjonsgivende inntekt i året før arbeidsevnen ble nedsatt med minst halvparten eller gjennomsnittet av de tre siste årene før samme tidspunkt. Grunnlaget kan ikke overstige seks ganger grunnbeløpet. Arbeidsavklaringspengene kan ytes så lenge det er påkrevd for å kunne gjennomføre aktivitet med sikte på å komme i arbeid, men likevel ikke lenger enn fire år.

6.4.1.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at pleiepenge skal ytes med 100 prosent av grunnlaget i 260 dager (ett år) og med 66 prosent av grunnlaget i 1 040 dager (260 dager x 4, det vil si fire år). I folketrygdens system er det slik at kortvarige ytelse gis med 100 prosent kompensasjon, mens mer langvarige ytelse gis med lavere kompensasjonsgrad.

6.4.1.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene var gjennomgående negative til forslaget om nedgang i kompensasjon etter 260 dager. *FFO* mener kompensasjonsnivået bør være 100 prosent hele den perioden man har rett til pleiepenger. *Norsk Tourette Forening* synes ikke ordninger som styres av barnets helsetilstand bør sidestilles med ordninger som gjelder egen helsetilstand. *Norsk Spielmeier-Vogt Forening* mener

nedgang i ytelse er en uholdbar merbelastning for foreldre med alvorlig syke og døende barn.

LO påpeker at en redusert ytelse vil forsterke mønsteret av at flest kvinner tar ut pleiepenger. *Juristforbundet i Arbeids- og velferdsetaten* og *Østbyttet behandlingssenter* er bekymret for likestillingsperspektivet. *Universitetet i Oslo* bemerker at det kan bli store forskjeller mellom ulike arbeidstakere i forhold til hvilke rettigheter de har hos respektive arbeidsgivere. *Spekter* er uenig i nedgang i ytelse og mener det vil gi en byrdeforskyvning fra folketrygden til den enkelte arbeidstaker og arbeidsgiver.

Norsk Revmatikerforbunds barne- og ungdomsavdeling (BURG Norge) mener endringen generelt vil gjøre det lettere å kombinere yrkesliv med omsorg i hjemmet, men at denne innstramningen vil tvinge foreldre ut i arbeidslivet.

Enkelte høringsinstanser viser forståelse for forslaget. *Finans Norge* er enig i at det er hensiktsmessig å gradere kompensasjonsgraden ut fra varigheten på pleiepengene. *Norsk Epilepsiforbund* og *Virke* mener det er fornuftig med regelverk hvor barns sykdom likestilles med egen sykdom.

6.4.1.4 Departementets vurdering og forslag

De fleste høringsinstansene har argumentert for 100 prosent kompensasjon i hele pleiepengeperioden, men departementet vil ut fra samfunnsøkonomiske hensyn fastholde høringsforslaget om nedgang i kompensasjonsgrad etter en viss periode.

Departementet minner om at sykepenge gis med 100 prosent kompensasjon av sykepengegrunnlaget opptil seks ganger grunnbeløpet i ett år (260 dager). Selvstendig næringsdrivende har 65 prosent kompensasjon med mindre de har tegnet tilleggssikring. Dersom vedkommende fortsatt er arbeidsufør etter ett år, vil ofte arbeidsavklaringspenge være den aktuelle ytelsen. Arbeidsavklaringspenge ytes med 66 prosent av beregningsgrunnlaget. I folketrygdens system er det altså slik at helt kortvarige ytelse ved sykdom eller ved fødsel eller adopsjon gjerne gis med 100 prosent kompensasjonsgrad, mens mer langvarige ytelse ved sykdom (arbeidsavklaringspenge og uføretrygd) og andre ytelse som dagpenge, overgangsstønad og pensjoner gis med lavere kompensasjonsgrad. Departementet foreslår derfor at pleiepenger skal kompensere bortfalt inntekt på samme måte. I tillegg ville en ordning med 100 prosent ytelse i hele pleiepengeperioden blitt mye mer kostbar.

Departementet foreslår at pleiepenger med 100 prosent av grunnlaget skal kunne ytes i 260 dager, mens pleiepenger med 66 prosent av grunnlaget skal kunne ytes i 1 040 dager (260 dager x 4), se nærmere omtale av ytelsens lengde under punkt 6.5.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 9-12 først ledd.

6.4.2 Beregningsgrunnlag

6.4.2.1 Gjeldende rett

I dag beregnes pleiepenger etter de samme bestemmelsene som sykepenge fra trygden (folketrygdloven § 9-16). Beregningsgrunnlaget fastsettes således etter reglene i folketrygdloven kapittel 8. Etter hovedregelen settes sykepengegrunnlaget for arbeidstakere ut fra den aktuelle ukeinntekten på sykmeldingstidspunktet omregnet til årsinntekt. For frilansere og selvstendig næringsdrivende fastsettes sykepengegrunnlaget ut fra gjennomsnittet av pensjonsgivende inntekt de tre siste årene.

6.4.2.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet å videreføre dagens regler om at pleiepenger skal beregnes som sykepenge. Videre ble det foreslått at beregningsgrunnlaget skal fastsettes ved hver søknad, men at dersom det har vært et kort opphold i stønaden (mindre enn fire uker), benyttes forrige beregningsgrunnlag.

6.4.2.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene har ikke uttalt seg om beregningsgrunnlaget. Forslaget er i tråd med gjeldende rett.

6.4.2.4 Departementets vurdering og forslag

Pleiepenger og sykepenge er begge ytelser som skal dekke inntektstap ved midlertidig fravær fra arbeidet på grunn av sykdom og som derfor så langt har vært beregnet ut fra samme regelsett.

En mulig løsning kunne være å beregne pleiepenger som arbeidsavklaringspenge. Denne ytelsen beregnes ut fra pensjonsgivende inntekt i året før arbeidsevnen ble nedsatt med minst halvparten, eller ut fra gjennomsnittet av den pensjonsgivende inntekten de tre siste kalenderårene, dersom dette gir et høyere grunnlag (se folketrygdloven § 11-15). Både sykepenge og

pleiepenger skal imidlertid dekke det umiddelbare inntektstapet som inntreffer. Da er det naturlig å beregne ytelsene så tidsnært som mulig. Arbeidsavklaringspenge skal ikke dekke det umiddelbare inntektstapet, men skal sikre inntekt framover. Departementet mener det er grunn til å videreføre dagens regler om at pleiepenger skal beregnes som sykepenge.

Departementet mener videre at beregningsgrunnlaget skal fastsettes ved hvert nye krav om ytelse. Hvis det er et sammenhengende tilfelle, skal det ikke fastsettes nytt beregningsgrunnlag. Ved direkte overgang fra ytelse etter kapittel 8, 9 eller 14 beholdes det samme beregningsgrunnlaget. Når beregningsgrunnlag skal fastsettes, må arbeidsgiver oppgi inntektsopplysninger. Hvis det er kort tid siden forrige stønadsperiode, anses det imidlertid lite hensiktsmessig å måtte innhente nye inntektsopplysninger. Departementet foreslår at dersom det har vært et opphold i stønaden kortere enn fire uker, benyttes det forrige beregningsgrunnlaget. Dersom det har vært endringer i inntekten siden forrige stønadsperiode (for eksempel på grunn av nedjustering av stillingsprosenten), skal Arbeids- og velferdsetaten få beskjed om dette slik at beregningsgrunnlaget tilsvarende faktisk har avtapt inntekt (siden trygden bare erstatter tapt inntekt, se § 9-3). Departementet foreslår derfor at beregningsgrunnlaget skal fastsettes på nytt etter bestemmelsene i kapittel 8 ved lengre opphold mellom stønadsperiodene enn fire uker eller dersom det har skjedd endringer som medfører at inntekten har endret seg.

Departementet foreslår at pleiepenger beregnes som sykepenge etter reglene i folketrygdloven kapittel 8.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 9-15.

6.5 Ytelsens varighet

Med ytelsens varighet menes hvor lenge en omsorgsperson kan motta pleiepenger, og må ikke forveksles med tidligere vilkår om (ikke-)varig sykdom, se punkt 6.3.3.

6.5.1 Gjeldende rett

Pleiepenger ytes i dag uten bestemt tidsavgrensing. Foreldre kan få pleiepenger så lenge det er behov for kontinuerlig tilsyn og pleie og de øvrige vilkårene er oppfylt (for eksempel tapt arbeidsinntekt). Det foreligger imidlertid ikke rett til pleiepenger når sykdommen anses varig (barnet har varige pleiebehov), og det i seg selv legger en begrensning

på hvor lenge man kan motta pleiepenger. Det er enkelte unntak fra dette; ved svært alvorlig sykdom som er varig, kan det gis rett til pleiepenger i startfasen, i ustabile perioder eller ved progredierende svært alvorlig sykdom. Dette innebærer at pleiepenger med 100 prosent kompensasjon (opptil seks ganger grunnbeløpet) etter unntaksbestemmelsene, i prinsippet kan ytes over flere år.

6.5.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet å tidsbegrense lengden på pleiepengeytelsen. Det ble foreslått at pleiepenger skal kunne ytes fra en dagkonto på inntil 1 300 dager. Det tilsvarer fem år hvis pleiepenger tas ut sammenhengende. Departementet pekte på at pleiepenger skal være midlertidig inntektskompensasjon for fravær fra arbeidet, og at perioden man kan motta ytelsen da må være tidsbegrenset. Det ble videre foreslått at dagkontoen skal følge barnet, fordi det er det syke barnet som utløser rett til pleiepenger. Har foreldrene flere syke barn med behov for kontinuerlig tilsyn og pleie, vil hvert barn ha sin dagkonto.

6.5.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansenes syn er delt på dette punktet. Flere støtter forslaget om tidsbegrensning, mens mange er imot. Særlig gjelder dette brukerorganisasjoner til varig syke barn. For eksempel støtter ikke *Norsk Spielmeier-Vogt Forening*, *ME-foreningen* eller *Norsk Tourette Forening* tidsbegrensningen. *Barnekreftforeningen* er ikke enig i at dagkonto vil gi foreldrene fleksibilitet til å delta i yrkeslivet, fordi foreldre til barn og ungdom med kreft i lange perioder har liten mulighet til å planlegge yrkesaktivitet. *Norsk Barnelegeforening* mener tidskonto er en god løsning når det fungerer, men at det ikke er noen selvfølge at foreldre kan gå inn og ut av jobb slik det legges opp til.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, *Verdal* og *Bergen kommuner* støtter forslaget. *Norsk Revmatikerforbunds barne- og ungdomsavdeling (BURG Norge)*, *Autismeforeningen* og *Barneombudet* synes tidsordning er forutsigbart, men er bekymret for hva som skjer når kvoten er oppbrukt. *Norsk Epilepsiforbund* støtter at dagkontoen følger barnet og mener fem år er en fornuftig avgrensning, men etterlyser også gode ordninger etter pleiepengeperioden.

FFO ønsker unntak fra femårsregelen for svært alvorlig progredierende sykdom, og etterlyser mulighet for å kunne opparbeide seg ny rett

til pleiepenger. *Ryggmargsbrokk- og hydrocephalusforeningen* og *Sosionomene ved seksjon for nevrohabilitering ved OUS* ønsker unntak for barn som har alvorlig progredierende sykdom over lang tid.

Personskadeforbundet LTN, *Ups & Downs Østfold*, *Foreningen for hjertesyke barn*, *Norsk Barnekirurgisk forening* og *Kreftforeningen* mener det bør være mulighet til å opparbeide seg ny rett til pleiepenger. *OUS Kvinne- og barnekliviken* mener pleiepenger må ytes med 100 prosent så lenge det er nødvendig, eventuelt mulighet for å kunne opparbeide ny rett.

Kreftforeningen mener tidskontoen kan bli knapp da begge foreldre vil være tilstede den første tiden.

Spekter og *Virke* støtter forslaget om tidsbegrensning, men mener fem år bryter med ytelsens intensjonen om å være midlertidig. *LO* er ikke enig i en øvre grense for hvor lenge man kan motta pleiepenger. *Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter (KA)* støtter forslaget, men mener det ikke er omfattende nok for de sykeste barna.

Advokatforeningen og *Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter (KA)* mener antall dager kan bli for lite og at det erfaringsmessig vil være kvinner som vil miste tilknytningen til arbeidslivet når dagkontoen tar slutt.

6.5.4 Departementets vurdering og forslag

Da sykepenger for pleie av sykt barn ble innført i 1986, var maksimalperioden på ett år, og måtte tas av egen sykepengeperiode. Ordningen var ment som en kortvarig ytelse til yrkesaktive som pleiet alvorlig syke barn i begrensede, kritiske faser. Siden har ordningen stadig blitt utvidet med flere unntaksbestemmelser. Selv om den aldri var ment å være en langvarig ytelse, kan en i dag i teorien ved progredierende sykdom få full lønn i nesten 18 år (og enda lenger hvis barnet er psykisk funksjonshemmet).

Departementet mener at pleiepenger fortsatt skal være en midlertidig ytelse. Foreldre skal kompenseres for inntektsbortfall grunnet midlertidig fravær relatert til behov for kontinuerlig pleie og tilsyn av sykt barn. Målet bør være at foreldrene skal tilbake til arbeidslivet etter endt pleiepengeperiode. I denne sammenheng er valg av kompensasjonsnivå og lengde på ytelsen avgjørende. Kompensasjonsnivå er omtalt under punkt 6.4.1. I dette punktet skal ytelsens lengde drøftes.

Når departementet sier at pleiepenger skal være en midlertidig inntektskompensasjon og

det samtidig åpnes for å inkludere barn med varige pleiebehov, må perioden man kan motta ytelsen nødvendigvis begrenses i tid. For at den reelle muligheten til å kunne returnere til arbeidslivet etter endt pleiepengeperiode ikke skal bli redusert, er det viktig at lengden på perioden foreldrene står utenfor arbeidslivet ikke blir for lang.

Departementet vil bemerke at yrkesaktive foreldre til kronisk syke og funksjonshemmede barn ofte vil ha utvidet rett til omsorgspenger fram til og med det året barnet fyller 18 år, det vil si ti ekstra omsorgspengedager hver (sykt-barn-dager), se punkt 4.6.1. Også oppfølging av syke barn hos helsepersonell kan dekkes med omsorgspenger. Dersom foreldre kan arbeide og det kronisk syke eller funksjonshemmede barnet får sitt pleiebehov dekket gjennom andre tiltak, skal omsorgspenger dekke inntektstapet de

dagene foreldrene må følge barnet til lege eller annet helsepersonell mv. og ikke pleiepenger.

Det var om lag 8 500 personer som tok ut pleiepenger etter § 9-10 og § 9-11 sett under ett i 2015 (se tabell 6.1). I gjennomsnitt ble det tatt ut 36 dager etter folketrygdloven § 9-11 (barn som er livstruende eller svært alvorlig syke) og 22 dager etter folketrygdloven § 9-10 (barns behandling i helseinstitusjon). Videre var det for § 9-10 tilfellene fem personer som hadde mottatt pleiepenger i mer enn ett år (260 dager), og disse mottok i snitt 299 dager med pleiepenger (tabell 6.2). For § 9-11 tilfellene var det 427 personer som hadde mottatt pleiepenger i mer enn ett år (260 dager), og disse mottok i snitt 413 dager med pleiepenger (tabell 6.3).

Tallene viser at det er få som tar ut pleiepenger sammenhengende mer enn ett år, og veldig få som tar ut over mange år. Pleiepenger etter

Tabell 6.1 Nøkkeltall pleiepenger, 2014 og 2015

	Utgifter i alt (mill. kr)	Antall mottakere	Antall tilfeller	Antall avsluttede tilfeller	Antall erstattede dager	Antall erstattede dager per tilfelle	Antall erstattede dager per avsluttet tilfelle
<i>Barn innlagt i helseinstitusjon</i>							
2014	55,1	1 527	1 870	1 840	47 813	26	28
2015	41,2	1 278	1 574	1 550	34 097	22	27
<i>Alvorlig sykt barn</i>							
2014	432,5	7 048	9 045	8 810	352 989	39	52
2015	420,3	7 150	8 877	8 684	318 683	36	47

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 6.2 Mottakere og tilfeller med pleiepenger for barn innlagt i institusjon (§ 9-10), med flere enn 260 dager. Antall og gjennomsnittlig antall erstattede dager

	I alt	Gjennomsnittlig antall erstattede dager
<i>Antall mottakere</i>		
2014	14	275
2015	5	299
<i>Antall tilfeller</i>		
2014	14	275
2015	5	299

Kilde: Arbeid- og velferdsdirektoratet

Tabell 6.3 Avsluttede tilfeller med pleiepenger for livstruende og alvorlig syke barn (§ 9-11), med varighet over ett år. Antall avsluttede tilfeller og gjennomsnittlig antall erstattede dager

Antall avsluttede tilfeller	I alt		Gjennomsnittlig antall erstattede dager per avsluttet tilfelle	
	2014	2015	2014	2015
I alt	8 810	8 684	52	47
Varighet over 1 år	494	427	416	413
Varighet 1-3 år	412	381	395	400
Varighet over 3 år	82	46	522	522

Kilde: Arbeid- og velferdsdirektoratet

dagens regelverk tas således ut i bolker av kortere varighet for de aller fleste tilfeller. Når det søkes om pleiepenger, søkes det for en periode, og stønaden innvilges for den omsøkte perioden (gitt at vilkårene er oppfylt).

Departementet foreslår at perioden foreldre kan motta pleiepenger tidsbegrenses til et visst antall dager ut fra en *dagkontomodell*, hvor foreldre kan ta ut pleiepengedager ut fra behov fra en konto med dager. Dette likner på rett til pleiepenger i forbindelse med pleie i livets slutt-fase hvor pleiepenger gis inntil 60 dager, se punkt 4.5. Departementet foreslår at pleiepenger med 100 prosent av grunnlaget skal kunne ytes i 260 dager, mens pleiepenger med 66 prosent av grunnlaget skal kunne ytes i 1 040 dager (260 dager x 4). Til sammen vil barnet ha en konto på 1 300 pleiepengedager til disposisjon for foreldrene. Ved sammenhengende uttak vil det tilsvare fem år, noe som vil være tilstrekkelig tid for de aller fleste tilfellene. Departementet ser at kontoen i tilfeller med varig sykdom kan bli brukt opp i et sammenhengende uttak, men departementet antar likevel at dagene i de fleste tilfeller vil spres utover flere år da statistikken viser at periodene yrkesaktive foreldre er hjemme for å utøve nødvendig tilsyn og pleie av syke barn er av kortere varighet.

Med en dagkontomodell vil foreldrene få mulighet til og ansvar for å disponere dagene i forhold til barnets pleiebehov. Departementet antar at 1 300 dager vil dekke opp de fleste sykdomsperioder hos barn hvor foreldrene må være borte fra arbeidet for å utøve pleien, og samtidig gi foreldrene nok tid til å kunne områ seg, planlegge ulike avlastningstjenester og tiltak med kommunen samt planlegge tilsynsordninger med skole og barnehage m.v., i de saker hvor barnet har mer langvarig pleiebehov.

En dagkontoløsning vil være særlig hensiktsmessig når barnets pleiebehov varierer, også utover mange år. Departementet mener en slik løsning støtter opp under foreldres mulighet til å opprettholde arbeidstilknytning, siden uttaket av pleiepenger og dermed arbeidsfraværet ikke må tas ut i en sammenhengende lang periode. I tillegg vil modellen støtte opp under arbeidstilknytningen, ved at den gir insitantment til foreldrene om å spare uttak av pleiepengedager til vanskelige perioder.

Som påpekt under punkt 6.3.3.4 innebærer inkludering av varig sykdom i pleiepengeordningen at varig sykdom ikke lenger skal være avslagsgrunnlag for pleiepenger (ekskluderingsvilkår), men det innebærer ikke at pleiepenger skal kunne ytes på varig basis. Pleiepenger skal være en midlertidig inntektserstatning ved midlertidig fravær fra arbeidet på grunn sykt barn med behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. Kommunen har ansvar for å sørge for nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven for de som oppholder seg i kommunen, se punkt 4.7.

Departementet vil videre vise til forslaget om ny tellemåte for graderte pleiepenger som etter departementets syn langt på vei imøtekommer kritikken fra høringsinstansene mot tidsbegrensning av ytelsen ved at perioden man kan ta ut pleiepenger utvides til inntil ti år (2 600 dager) ved uttak av graderte pleiepenger, se punkt 6.7.3.

Departementet mener en dagkonto bør knyttes opp til barnet, slik at det gis pleiepenger med 100 prosent kompensasjon inntil 260 dager og 66 prosent inntil 1 040 dager *per barn*. Dette vil gjelde inntil barnet fyller 18 år, se tidligere omtale av forslaget om en utvidet øvre aldersgrense på 18 år i punkt 6.3.4. Dagkontoen skal følge barnet fordi det er det syke barnet som utløser rett til

pleiepenger. Har foreldrene flere syke barn med behov for kontinuerlig tilsyn og pleie, vil hvert barn ha sin dagkonto.

Det faktum at dagkontoen følger barnet innebærer at dersom barnet får nye omsorgspersoner, for eksempel flytter i fosterhjem, vil dagkontoen fortsatt være knyttet til barnet (eventuelt de resterende dagene dersom foreldrene tidligere har tatt ut pleiepengedager). Dersom fosterforeldre har behov for pleiepenger for å pleie fosterbarnet, må det sendes søknad om pleiepenger til Arbeids- og velferdsetaten (se også punkt 6.10). Det er andre vilkår som må være oppfylt utover å ha omsorgen for sykt og pleietrengende barn. Disse vilkårene er knyttet til omsorgspersonen selv, for eksempel forutgående yrkesaktivitet og tapt arbeidsinntekt. Se nærmere om vilkårene knyttet til omsorgspersonene i punkt 6.2.

Departementet foreslår at pleiepenger kan ytes i inntil 1 300 dager.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 9-12.

6.6 Ny opptjeningsrett eller unntak for særlige tilfeller

Departementet foreslo i høringsnotatet at ytelsen maksimalt kan ytes i 1 300 dager per barn uten unntak. Flere høringsinstanser som *Personskadeforbundet LTN*, *Brukerrepresentanter referansegruppe pilotprosjekt NAV Sør-Trøndelag*, *Norsk Barnekirurgisk forening*, *Kreftforeningen* med flere har tatt til ordet for at det bør være mulig å få pleiepenger lenger enn 1 300 dager, enten som ny opptjeningsrett eller som et unntak for særlige tilfeller.

6.6.1 Ny opptjeningsrett

En opptjeningsrett til ny dagkonto på 1 300 dager vil i praksis langt på vei oppheve pleiepengeordningens karakter av å kompensere for et midlertidig inntektsbortfall. Ut fra samfunnsøkonomiske hensyn må det i så fall settes snevre grenser for en eventuell rett til ny opptjening. Dersom det skal innføres ny opptjeningsrett, må det blant annet tas stilling til hvor lenge man må arbeide for å tjene opp ny rett. For sykepenger er opptjeningsperioden 26 uker, det vil si et halvt år (se folketrygdloven § 8-12). I tillegg må det tas stilling til hva som skal skje med foreldre som har brukt opp dagene, men ikke har hatt mulighet til å arbeide opp nytt grunnlag, skal de utelukkes fra ny rett? Og videre hvor mange dager som skal ytes, full ny dagkonto eller færre dager? Skal ny rett forbeholdes helt ny sykdomstilstand eller tilbakefallsituasjoner? Skal

det kun omfatte svært alvorlig sykdom, mindre alvorlig sykdom eller kanskje forbeholdes sykehusinnleggelse? Og skal det gjelde varige tilfeller eller kun midlertidig sykdom? Eller omfatte alle nevnte tilfeller? Videre skal ny opptjeningsrett medføre 100 prosent dekning eller 66 prosent? En eventuell ny opptjeningsrett vil kreve vanskelige prioriteringer mellom grupper av syke barn og deres foreldre.

Statistikken viser at med dagens strenge vilkår er det relativt få som mottar pleiepenger over veldig lang tid. I gjennomsnitt tas det ut henholdsvis 22 (§ 9-10) og 36 (§ 9-11) pleiepengedager. I forslaget til ny modell foreslås at hvert barn tilstås en dagkonto på 1 300 dager fram til barnet er 18 år. Det bør dekke behovet for de aller fleste. Nå utvides imidlertid målgruppen, blant annet innlemmes varig syke barn. Disse vil kunne ha vedvarende behov for pleie og tilsyn. Hvis det gis mulighet til ny opptjeningsrett, vil foreldre som nevnt over kunne gå på pleiepenger i veldig lang tid, særlig hvis det skal være samme relativt korte opptjeningsperiode som ved sykepenger (26 uker, det vil si et halvt år). Da vil ytelsen kunne gis for fem år av gangen gjennom hele livet avbrutt av 26 uker hvert femte år. Dette vil være lite hensiktsmessig for barnet, foreldrene og arbeidsgiver.

Det er videre viktig å unngå at ny opptjeningsrett gir innlåsingeffekter, ved at pleiepengeordningen i praksis fører til at noen på varig basis blir stående utenfor arbeidslivet som følge av omsorgsoppgaven. Det er ikke gitt at det er det beste for barnet at foreldrene forestår pleien over veldig lang tid, og tilsvarende for foreldrene. Det må heller ikke være slik at foreldre i praksis ser seg nødt til å påta seg omsorgsoppgaver de egentlig ikke ønsker eller føler seg rustet til, fordi de opplever at kommunens tilbud ikke er tilstrekkelig. Det vil også være uheldig for arbeidsgiver å ha arbeidstakere med mulighet til så langt fravær. En mulighet for ny opptjeningsrett kun ved ikke-varig sykdom derimot, vil innebære en urimelig forskjellsbehandling mellom foreldre til barn med varig og ikke-varig sykdom.

Etter nærmere vurdering har departementet kommet fram til at det ikke foreslås at det skal være mulig med ny opptjeningsrett.

6.6.2 Unntak for særlige tilfeller

Departementet har etterstrebet å forenkle pleiepengeordningen og fjerne krevende skjønnsvilkår. Noe av kritikken mot dagens pleiepengeordning har nettopp vært at ordningen er for komplisert med for mange vanskelige vurderingstemaer,

og at den derfor er lite forutsigbar. Et unntak med ny rett i særlige tilfeller, slik enkelte av høringsinstansene ber om, vil nødvendigvis måtte bli skjønnsmessig og snever. Skal det kun gjelde for ny sykdom, eller også tilbakefallssituasjoner? For livstruende eller svært alvorlig sykdom? For varig syke eller kun midlertidig syke barn? Eller kun for barn innlagt på sykehus? Og hvor mange nye stønad dager skal unntaket gi rett til? De samme spørsmålene reises her som under spørsmålet om ny opptjeningsrett til pleiepenger (punkt 6.6.1).

Skjønnsmessige unntaksregler er en utfordring for saksbehandlingen i Arbeids- og velferdsetaten. Det øker faren for forskjellbehandling og ikke minst kan det være vanskelig å forstå for foreldrene og gjøre situasjonen lite forutsigbar. Ved å innføre en unntaksregel for særlige tilfeller vil man få tilbake en pleiepengeordning med en potensielt streng og kompleks skjønnsmessig regel, med de samme utfordringer for etaten, fare for forskjellsbehandling og manglende forutsigbarhet for foreldrene som nevnt over. En snever unntaksregel vil også bli en rett for de få, som kan oppleves urettferdig for de mange som ikke får.

Som nevnt i punktene 6.5 og 6.6.1 mener departementet at en konto med pleiepengedager på 1 300 dager per barn, vil være tilstrekkelig i de aller fleste tilfeller. Departementet vil også bemerke at pleiepengeordningen ikke kan dekke alle situasjoner. Departementet viser til folketrygdens hjelpestønadordning som ytes ved varig sykdom og som det ikke foreslås endringer i nå.

Etter nærmere vurdering har departementet kommet fram til at det ikke bør foreslås et unntak for særlige tilfeller.

6.7 Gradering

6.7.1 Graderingsprosent

6.7.1.1 Gjeldende rett

Foreldre kan motta pleiepenger når de har kontinuerlig tilsyn og pleie av det syke barnet. Når barnet mottar tilsyn og pleie fra andre enn foreldrene, for eksempel i skole, barnehage osv., foreligger det ikke rett til pleiepenger for den tiden pleieoppgavene utføres av andre. Dette følger av folketrygdloven § 9-11 a som sier at dersom det er etablert tilsyns- og avlastningsordning deler av dagen eller enkelte dager i uken, kan pleiepengene graderes. Etter denne bestemmelsen ytes pleiepenger fra 100 prosent ned til 50 prosent. Det innebærer at pleiepenger ikke kan gis med lavere prosentsats enn 50. Tilsyns- og avlastningsordninger (hvor

barnets behov for kontinuerlig tilsyn og pleie blir ivaretatt av andre) kan dermed bare være inntil 50 prosent. Hvis ordningene er på mer enn 50 prosent, faller foreldrenes rett til pleiepenger bort.

Sykepenger derimot kan utbetales ned til 20 prosent – altså en graderingsmulighet fra 100 til 20 prosent (folketrygdloven § 8-6 og § 8-13).

6.7.1.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet å utvide graderingsmuligheten slik at pleiepenger kan graderes ned til 20 prosent. Departementet mente at en mer fleksibel ordning som gjør det lettere å kombinere arbeid og omsorgsoppgaver ville støtte opp om arbeidstilknytningsperspektivet, gjøre det enklere for etaten å praktisere graderingsreglene, og bidra til likebehandling og større grad av forutberegnelighet for brukerne.

6.7.1.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene er positive til forslaget om en utvidet graderingsmulighet til 20 prosent og mener det vil gi økt fleksibilitet. *Bergen kommune* påpeker at utvidelsene og også økt mulighet for gradering vil føre til at flere får rett til pleiepenger og at dette vil kunne gi økte administrative kostnader for arbeidsgivere.

6.7.1.4 Departementets vurdering og forslag

De fleste foreldre ønsker at deres syke barn skal gå på skole og i barnehage så sant det er helsemessig forsvarlig (det påhviler opplæringsplikt for barn over seks år, se lov av 17. juli 1998 nr. 61 (opplæringslova) § 2-1). Det er best for barn at de får møte andre barn og voksne og motta flere impulser enn fra hjemmet så lenge de er friske nok. Barn har behov for en barndom som ikke bare inkluderer foreldre og søsken. Arbeids- og velferdsetatens inntrykk fra saker er at foreldre ikke holder barn hjemme bare for å kunne motta pleiepenger. Etaten ser imidlertid at foreldre i enkelte tilfeller tilpasser avlastningen eller skoletiden til 50 prosent slik at retten til 50 prosent pleiepenger opprettholdes.

Departementet mener det er viktig å ha fleksible ordninger som legger til rette for å kunne kombinere arbeid og omsorgsoppgaver. Bedre muligheter til å kombinere arbeid og pleiepenger kan bidra til at foreldre som periodevis må være hjemme for å pleie syke barn opprettholder en sterkere tilknytning til arbeidslivet. Departementet foreslår derfor at graderingsmuligheten utvi-

des, slik at det er mulig å gradere pleiepenger ned til 20 prosent slik som ved sykepenge. Dette gjør at foreldre til barn med store pleiebehov kan få muligheten til å arbeide mer ved siden av, noe som vil gjøre det enklere, og øke motivasjonen for å returnere til full arbeidsdeltagelse etter endt pleiepengeperiode. Det er også en fordel å skape harmoni i regelverket ved at pleiepenger har samme graderingsmulighet som sykepenge. I tillegg vil man unngå situasjoner der foreldre tilpasser avlastningen til 50 prosent for å opprettholde retten til pleiepenger, selv om barnet kunne hatt mer tilsyn av andre.

Departementet vil understreke at det er en forutsetning for rett til pleiepenger at vilkårene for å tilstå full ytelse i utgangspunktet er oppfylt. Barnet er sykt og trenger kontinuerlig tilsyn og pleie, men tilsyns- og pleiebehovet kan ivaretas av andre deler av dagen eller noen dager i uken.

Departementet foreslår å utvide graderingsmuligheten for rett til pleiepenger til 20 prosent.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 9-11 andre ledd.

6.7.2 Hvordan graderingsprosenten skal fastsettes

6.7.2.1 Gjeldende rett

Det følger av dagens regler at pleiepenger ytes når barnet blir pleiet av omsorgspersonene, oftest foreldre. Pleiepenger skal graderes når barnet mottar etablert tilsyn eller avlastning av andre. Lenge var praksis i Arbeids- og velferdsetaten at graderingen ble bestemt kun ut fra størrelsen på det etablerte tilsynet av andre målt opp mot en normal arbeidsdag/arbeidsuke. Hvis for eksempel barnet var 18 timer og 45 minutter (2,5 dager) i barnehage eller skole hver uke, tilsvarende det 50 prosent deltagelse i forhold til normalarbeidsuke på 37,5 timer og pleiepengene ble gradert til 50 prosent. Tilsyn på mer enn dette, for eksempel 22 timer og 30 minutter i uken (3 dager), vil innebære mer enn 50 prosent tilsyn og pleiepenge retten falt helt bort. Videre medførte regelen at tilsyn på for eksempel 15 timer (2 dager) tilsvarte 40 prosent, det vil si foreldrene kunne få 60 prosent pleiepenger. Denne praksisen var enkel, og ga en håndterbar regel for etaten som ble lik for alle brukere.

Arbeids- og velferdsetaten fikk kritikk av Sivilombudsmannen for denne praksisen. Sivilombudsmannen mente pleiepengene måtte graderes ut fra reduksjon i arbeidstid og/eller inntektstap som følge av barnets pleiebehov, og ikke hvor mye tilsyn barnet får av andre ut fra normal-

arbeidstid. Sivilombudsmannen mente videre det måtte vurderes hvor mye det er mulig å arbeide innenfor den aktuelle avlastningsordningen, og at blant annet reisetid til og fra jobb måtte tas hensyn til. Sivilombudsmannen begrunnet sin lovførståelse ut fra sammenhengen mellom reglene i folketrygdloven kapittel 9 og folketrygdloven § 8-13. Folketrygdloven § 9-16 sier at trygden yter pleiepenger etter de samme reglene som for sykepenge etter kapittel 8. I henhold til § 8-13 skal sykepenge beregnes på grunnlag av reduksjon i arbeidstiden og/eller inntektstap. Retningslinjene for Arbeids- og velferdsetaten sa følgende: «Når det gjelder beregning av stønadens størrelse, vises det til § 9-16, som igjen viser til bestemmelsene i kapittel 8, se § 8-13 om graderte sykepenge.» På bakgrunn av dette valgte Arbeids- og velferdsetaten i samråd med departementet å endre retningslinjene. Dersom det er et avvik mellom omfanget av tilsynet barnet får av andre og hvor mye foreldrene har i tapt arbeidsinntekt, må det foretas en konkret vurdering av hva som er årsaken til avviket, og om dette er et forhold som det kan tas hensyn til ved gradering av pleiepengene. Slike forhold kan for eksempel være foreldrenes reisevei til og fra avlastningsordning, reisevei til og fra jobb, behov for at foreldre er tilgjengelige mens barnet er i avlastning, foreldres behov for hvile osv.

6.7.2.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at graderingen skal måles ut fra graden av tilsyn barnet får av andre målt opp mot normalarbeidstid (37,5 timer per uke). Departementet foreslo dermed å lovfeste Arbeids- og velferdsetatens tidligere praksis slik den var før Sivilombudsmannens kritikk. Departementet begrunnet forslaget med at ny praksis var blitt mer tidkrevende å praktisere med enda flere vanskelige vurderinger som gir fare for forskjellsbehandling.

6.7.2.3 Høringsinstansenes syn

Enkelte høringsinstanser, som for eksempel *Cerebral Parese-foreningen* og *Foreningen for hjerteskye barn* er skeptiske til at gradering skal vurderes ut fra størrelsen på tilsynet barnet får av andre målt opp mot normalarbeidstid. *Sivilombudsmannen* har forståelse for vektleggingen av etatens behov for effektive og håndterbare regler, og har ingen merknader til forslaget om å lovfeste tidligere praksis. *FFO* og *Norsk Epilepsiforbund* er enig i at størrelsen på tilsynet barnet

får av andre skal være hovedregelen, men at det unntaksvis ut fra skjønn må kunne gjøres individuelle vurderinger.

6.7.2.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet vil innledningsvis understreke at pleiepenger skal ytes når foreldrene yter pleie overfor sitt syke barn. For tiden barnet mottar pleie av andre skal det ikke ytes pleiepenger, og ytelsen må graderes eller eventuelt falle bort.

Departementet har forståelse for høringsinstansenes innspill om at gradering av pleiepenger må ta hensyn til flere forhold enn kun hvor mye tilsyn barnet har av andre målt opp mot en normalarbeidstid. Departementet vil imidlertid vektlegge tilbakemeldingen fra Arbeids- og velferdsdirektoratet etter at de nye retningslinjene har vært i bruk en periode, som viser at sakene nå er blitt mye mer tidkrevende å behandle med enda flere vanskelige vurderinger som igjen øker faren for forskjellsbehandling. Departementet foreslår derfor at graderingsspørsmålet skal avgjøres ut fra ut fra størrelsen på tilsynet barnet får av andre målt opp mot normalarbeidstid på 37,5 timer per uke. Videre skal ikke pleiepengene graderes ned mer enn en normalarbeidsdag selv om tilsynet utgjør mer enn en normalarbeidsdag. Dersom barnet er i barnehagen 8,5 timer en dag, mens normalarbeidsdag for vedkommende er 7,5 timer, graderes pleiepengene ned kun for tilsyn 7,5 timer den dagen. Det kan videre være at personer har en normalarbeidstid per uke som fraviker fra 37,5 timer. Departementet vil vurdere om dette bør reguleres nærmere i forskrift, se punkt 6.7.3 om ny forskriftshjemmel.

Når departementet nå foreslår lovedringer i tråd med tidligere praksis, betyr det at det ikke skal tas hensyn til andre forhold for å kunne få høyere prosentatsats og dermed økt ytelse. Dette vil være en enkel og mer håndterbar regel for etaten. Det vil også være mer forutsigbart for brukerne da vurderingen i etaten vil knytte seg til ett vurderingstema som det er lettere å forutse utfallet av, og ikke flere ulike og krevende vurderingstemaer som kan slå forskjellig ut.

Departementet vil påpeke at når graderingsmuligheten nå foreslås senket til 20 prosent, medfører det at pleiepengereetten først faller bort hvis pleieoppgavene som utføres av foreldrene er mindre 20 prosent (over 80 prosent av tilsynet eller pleien utføres av andre). Det en del har opplevd som et problem i dag, er at pleiepengene faller helt bort dersom det etablerte tilsynet og pleien (skole, barnehage osv.) er mer enn 50 prosent (og

tilsvarende at pleien foreldrene utfører er på mindre enn 50 prosent). Det har derfor vært viktig for enkelte foreldre at det etablerte tilsynet og pleien ikke er høyere enn 50 prosent, for da vil de tape 50 prosent pleiepenger. Med nye regler vil retten til pleiepenger først falle helt bort hvis det etablerte tilsynet og pleien barnet mottar av andre målt opp mot en normalarbeidstid, er på mer enn 80 prosent og foreldrene selv pleier barnet mindre enn 20 prosent (og har et inntektstap på mindre enn 20 prosent). Dette er også i tråd med hvordan det er blant annet ved egen sykdom, der sykepenger graderes ned til 20 prosent.

Det følger av lov av 17. juli 1998 nr. 61 (oppføringslova) at kommunen (eventuelt fylkeskommunen) har plikt til å sørge for skyss, herunder reisefølge, og til å dekke eventuelle behov for et barns tilsyn før eller etter undervisning for funksjonshemmede og midlertidig syke eller skadde barn.

Departementet minner om at man må ha tapt pensjonsgivende inntekt for å få rett til pleiepenger (folketrygdloven § 9-3). Dersom barnet har tilsyn av andre 50 prosent av dagen, og dette tilsier at forelderen har krav på 50 prosent pleiepenger, men tapt inntekt for vedkommende bare er 30 prosent fordi forelderen likevel klarer å jobbe 70 prosent, vil vedkommende bare ha rett til 30 prosent pleiepenger.

Departementet foreslår at ytelsen skal graderes ned for hver time barnet har tilsyn av andre målt mot en normalarbeidsuke. Videre må man vurdere inntektstapet til vedkommende og eventuelt redusere graden ut fra dette, siden man aldri kan få erstattet mer enn det man har tapt av inntekt. Departementet viser videre til forslaget om en forskriftshjemmel for gradering av pleiepenger, se punkt 6.7.3.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 9-11 andre ledd og § 9-12 siste ledd.

6.7.3 Telling av graderte dager

6.7.3.1 Gjeldende rett

I dag ytes pleiepenger uten bestemt tidsavgrænsning. Dermed er det ikke behov for å telle dager det ytes pleiepenger for.

Sykepenger ytes i dag inntil 260 dager eller ett år hvis det er sammenhengende sykefravær (folketrygdloven § 8-12). Dager med delvis sykmelding teller som én hel dag, det vil si at dager med graderte sykepenger telles likt som dager med fulle sykepenger. Graderingen beregnes på ukenivå. Det vil si at i en uke med sykepenger

telles fem dager uansett om det er full eller gradert ytelse. For eksempel vil en sykmeldt person som mottar 20 prosent sykepenger og arbeider 80 prosent i løpet av uken, anses å motta graderte sykepenger for alle fem dagene i uken, uavhengig av om vedkommende arbeider hver dag 80 prosent gjennom hele uken eller jobber 100 prosent i fire dager og er sykmeldt én dag (folketrygdloven § 8-11 og § 8-13).

6.7.3.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at pleiepengedagene på 1 300 dager skulle telles slik det gjøres for sykepenger i dag. Departementet foreslo derfor at en dag med gradert ytelse skulle telles som en dag med full ytelse, det vil si som én dag av dagkontoen. Uavhengig av valg av gradering ville foreldre ha rett til pleiepenger i inntil 1 300 dager, enten oppdelt i perioder eller tilsvarende inntil fem år ved sammenhengende uttak. Graderingen skulle beregnes på ukenivå, slik at en person som mottok 20 prosent pleiepenger og arbeidet 80 prosent i løpet av uken, ville anses å ha mottatt graderte pleiepenger for alle fem dagene i uken uavhengig av om vedkommende arbeidet hver dag 80 prosent gjennom hele uken eller valgte å jobbe 100 prosent i fire dager og ha en dag «fri» til pleie. Departementet påpekte at dette har vært en enkel og langvarig etablert praksis i Arbeids- og velferdsetaten, som også systemstøtten i etaten er bygget rundt. Departementet mente videre at forslaget vil støtte opp om arbeidstilknytningsperspektivet, og gjøre det enklere for etaten å praktisere graderingen av pleiepenger.

6.7.3.3 Høringsinstansenes syn

Flere høringsinstanser mener det ikke bør være slik at dager med gradert ytelse skal telles likt som dager med full ytelse. *FFO* mener at gradert uttak og fullt uttak ikke bør trekkes likt fra dagkontoen. Hel dag bør først trekkes ved mer enn 70 prosent pleiepenger. *Autismeforeningen* mener det er problematisk at gradert ytelse teller én dag. De mener det må regnes på timer basert på arbeidslivets timeregning. Dersom pleiepenger gis under fem timer, skal det ikke trekkes en hel dag. *Ups & Downs Østfold* mener det er ugunstig at man bruker en dag fra dagkontoen selv om pleiepengene er redusert. *Advokatforeningen* er negative til at det trekkes like mange dager fra dagkontoen uavhengig av om det er 100 prosent eller 20 prosent pleiepenger per dag.

6.7.3.4 Departements vurdering og forslag

Etter en nærmere vurdering og med vekt på høringsinstansenes innspill har departementet kommet fram til at tellemåten for graderte pleiepenger som foreslått i høringen, ikke ønskes gjennomført.

Departementet mener det er viktig å støtte opp om foreldres mulighet til å være i arbeid og anser det lite hensiktsmessig at dager med graderte pleiepenger skal telle likt som om man har hatt fulle pleiepenger. Departementet foreslår derfor at dager i uken hvor det ikke tas ut graderte pleiepenger, men jobbes full dag, ikke skal trekkes fra dagkontoen. Videre foreslår departementet å summere dager med graderte pleiepenger inntil det regnes som en full dag. Uttak av pleiepenger må til sammen utgjøre minst 20 prosent per uke, siden man ikke kan gradere pleiepenger under 20 prosent, se punkt 6.7.1.

Den som søker om pleiepenger må oppgi hvor mye etablert tilsyn barnet har i barnehage eller skole m.v. den aktuelle perioden det søkes om pleiepenger for.

Pleiepengene graderes ned for hver time barnet har tilsyn av andre målt mot en normalarbeidsuke (eksempel: 7,5 timer x 5 = 37,5 timer), se punkt 6.7.2. Man får ikke fratrukk for tilsyn flere timer enn en normalarbeidsdag utgjør (maksimalt fratrukk per dag i eksempelet er 7,5 timer).

Eksempel: Barnet er på skole 15 timer i uken. Det tilsier en grad på 22,5 timer (foreldrenes pleie) / 37,5 timer (normalarbeidsuke) = 60 prosent pleiepenger som skal utbetales – dersom vedkommende har tapt inntekt tilsvarende dette. Hvis hver uke regnes som 100 prosent, utgjør 60 prosent pleiepenger 3 dager.

Med en slik tellemåte vil foreldrene kunne fordele og forlenge de 1 300 dagene de har til disposisjon etter behov. Fordi pleiepenger kan graderes ned til 20 prosent, vil pleiepenger i teorien kunne ytes over veldig mange år. Gradering til 20 prosent ville kunne gitt rett til pleiepenger sammenhengende fra barnet er født til det fyller 18 år. Dette ville være svært krevende for arbeidsgiver å håndtere, og det ville undergrave at pleiepenger skal være en midlertidig ytelse. Det foreslås derfor at det ikke kan ytes graderte pleiepenger lenger enn i til sammen inntil ti år.

For at pleiepengeperioden skal forlenges på grunn av graderte pleiepenger, må den som søker om pleiepenger jobbe mindre enn det normalarbeidstid for vedkommende tilsier. En som jobber redusert til vanlig, får ikke rett til flere dager med pleiepenger enn en som jobber full tid.

Departementet foreslår at dager med graderte pleiepenger skal telles tilsvarende den graden man tar ut pleiepenger per uke, men maksimalt i til sammen inntil ti år. Departementet foreslår videre at gradering av pleiepenger bør reguleres nærmere i forskrift, og foreslår derfor en forskriftshjemmel.

Departementet viser til lovforslaget, folketrygdloven § 9-12 andre, tredje, fjerde, femte og sjettede ledd.

6.7.4 Besøk i tilsyns- og avlastningsordninger på gode dager

I dag er det et vilkår for graderte pleiepenger at barnet er i etablert tilsyns- og avlastningsordning. Videre må tilsyns- og avlastningsordningen etter dagens praksis være av fast og regelmessige art. I slike tilfeller vil det være rimelig å forvente at mor eller far delvis kan beholde eller gjenoppta arbeidstilknytning. Når syke barn enkelte ganger besøker avlastningsordning på gode dager, og disse besøkene er sporadiske, uregelmessige og av kort varighet, skal etaten ikke foreta reduksjon tilsvarende besøkstiden. Utvikler besøkene seg etter hvert til mer forutsigbare og regelmessige opphold, skal pleiepengene igjen avkortes.

Departementet foreslo i høringsnotatet å videreføre dagens praktisering av bestemmelsen. Ingen av høringsinstansene har hatt synspunkter til dette spørsmålet.

Departementet har forståelse for at syke barn som trenger kontinuerlig tilsyn og pleie, av og til klarer å besøke avlastningsordninger som skole og barnehage på gode dager. Departementet mener at pleiepengene i disse tilfellene ikke skal avkortes, slik Arbeids- og velferdsetatens praksis er i dag. Det foreslås derfor ingen endringer.

6.7.5 Hvem avgjør graderingsspørsmålet

I dag søker foreldrene om gradert ytelse, men det er Arbeids- og velferdsetaten som avgjør om ytelsen skal graderes ut fra opplysningene i saken. Det må ofte hentes inn tilleggsopplysninger før graderingsspørsmålet avgjøres.

Departementet foreslo i høringsnotatet å videreføre dagens ordning med at Arbeids- og velferdsetaten avgjør graderingsspørsmålet ut fra sakens opplysninger.

Flere høringsinstanser, som for eksempel *ME-foreningen*, *Personskadeforbundet LTN* og *Norsk Tourette Forening* er imot at Arbeids- og velferdsetaten skal avgjøre graderingsspørsmålet og

mener det skal avgjøres av barnets lege i samarbeid med pårørende. En privatperson mener det ikke vil øke fleksibiliteten at Arbeids- og velferdsetaten skal avgjøre graderingen, en annen mener at legene som er tett på barnet bør vurdere gradering. *Norsk Barnekirurgisk forening* mener det kan være uheldig at det er Arbeids- og velferdsetaten som etter noen måneders saksbehandling skal avgjøre graden av graderte pleiepenger, og ikke behandelende lege. *Finans Norge* mener det er viktig at Arbeids- og velferdsetaten fortsatt avgjør graderingen.

Det er Arbeids- og velferdsetaten som har tilgang til alle nødvendige opplysninger i saken og som vurderer disse opp mot regelverket, og som beregner og utbetaler ytelsen når det er fattet vedtak om innvilgelse. Departementet mener det ut fra de vurderinger som skal gjøres ikke er mulig å overføre graderingsspørsmålet i pleiepengesaker til for eksempel helsevesenet (lege), pårørende selv eller arbeidsgiver slik enkelte høringsinstanser ber om. Disse aktørene er viktig leverandører av opplysninger til saken, som medisinsk dokumentasjon, størrelsen på pleiebehov, inntektsopplysninger m.v. Men de vil ikke sitte med alle opplysningene i saken, og heller ikke nødvendigvis ha god nok kjennskap til regelverket. Etter departementets mening bør derfor Arbeids- og velferdsetaten ha beslutningsmyndigheten i graderingsspørsmålet slik som i dag.

Departementet opprettholder forslaget om at Arbeids- og velferdsetaten skal avgjøre graderingsspørsmålet ut fra sakens opplysninger, og foreslår derfor ingen endringer.

6.8 Pleiepenger til begge foreldrene samtidig

6.8.1 Gjeldende rett

I dag kan pleiepenger ytes til begge foreldre samtidig hvis det er behov for det etter folketrygdloven § 9-11, men ikke etter folketrygdloven § 9-10. I § 9-11 tilfellene er barnet livstruende eller svært alvorlig sykt med kontinuerlig tilsyns- og pleiebehov. I disse tilfellene kan det, for eksempel ved ekstraordinære pleiebehov, være behov for begge foreldrene. I § 9-10 tilfellene stilles det ikke krav til grad av sykdom, men forutsetningen er at barnet er eller har vært innlagt i helseinstitusjon og trenger kontinuerlig tilsyn og pleie. I disse tilfellene vil én forelder kunne ivareta barnets behov (Ot.prp. nr. 26 (1996–97)).

6.8.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at pleiepenger i ny ordning skal kunne gis til begge foreldre (to omsorgspersoner) samtidig. Når begge foreldre vil kunne ta ut pleiepenger, foreslo departementet at to dager skulle telles fra barnets konto siden dagkontoen er knyttet opp til barnet og ikke foreldrene, men likevel slik at dager hvor det samlede uttaket er 100 prosent eller lavere skulle telle kun én dag.

6.8.3 Høringsinstansenes syn

Blant mange mener *Foreningen for hjertesyke barn, OUS Kvinne- og barneklirikken, flere foreldre med kreftsyke barn, sosionomavdelingen ved St. Olavs hospital* at når det er ønskelig og anbefalt at begge foreldre er tilstede blir perioden med full lønnskompensasjon et halvt år. *Barnekreftforeningen* påpeker at barn med kreft er svært tidkrevende og det stilles store krav til begge foreldrene i perioder. *Norsk Barnelegeforening* mener dette innebærer en urimelig innstramming i økonomisk ytelse for de sykeste, og at det er uheldig at det ikke skilles mellom alvorlighetsgrad når begge foreldre tar ut pleiepenger. Noen høringsinstanser, som for eksempel *Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet* og *Bergen kommune*, er positive til forslaget til dagkonto, men kommenterer ikke spesielt problemstillingen når to foreldre tar ut samtidig. *Norsk Epilepsiforbund* påpeker at mottakerne må få kontinuerlig informasjon angående resterende dager og kompensasjonsgrad. *Cerebral Parese-foreningen* foreslår at foreldres samtidige uttak må være minst 150 prosent før det belastes som to dager. *FFO* foreslår at det først skal telles to dager når foreldrenes samlet er borte fra arbeid 140 prosent. *Rådet for funksjonshemmede i Oslo kommune, Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU), Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO)* og *Handikappede barns foreldreforening* støtter ikke at antall dager forbrukes dobbelt.

6.8.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet mener det er hensiktsmessig at begge foreldre skal få rett til pleiepenger samtidig dersom det er behov for det. Det vil være i tilfeller der barnet er svært pleietrengende. Departementet mener videre at dette behovet må dokumenteres.

Når begge foreldre tar ut pleiepenger samtidig vil begge foreldre bruke dager av dagkontoen

siden kontoen er knyttet opp mot barnet. I høringsforslaget foreslo departementet at dager hvor foreldrenes samlede uttak er 100 prosent eller lavere likevel skulle telle kun én dag (og ikke to dager). Flere høringsinstanser som *FFO* og *Cerebral Parese-foreningen*, var imot at samlet uttak over 100 prosent skulle telle to dager. Som en konsekvens av forslaget om ny tellemåte for graderte pleiepenger, se punkt 6.7.3, vil departementet nå foreslå at foreldrenes samtidige uttak av pleiepenger skal trekke stønadsdager fra dagkontoen på en annen måte enn i høringsforslaget. Departementet foreslår at dersom foreldrene til sammen tar ut mer enn 100 prosent pleiepenger, for eksempel at begge tar ut 60 prosent pleiepenger og jobber 40 prosent, vil foreldrenes samlede uttak av pleiepenger bli 120 prosent, og det er denne prosenten omgjort til dager som dermed skal trekkes av dagkontoen. Hvis begge foreldre er hjemme på full tid og pleier barnet, telles imidlertid to dager. Se nærmere omtale om summering av pleiepengeprosenten i løpet av arbeidsuken under punkt 6.7.3.

Departementet foreslår at to omsorgspersoner kan ta ut pleiepenger samtidig ved dokumentert behov, og at antall stønadsdager telles slik graderte pleiepengedager skal telles.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 9-10 andre ledd, § 9-12 femte ledd og § 9-16 andre ledd.

6.9 Karensdager

6.9.1 Gjeldende rett

I dag gis pleiepenger etter folketrygdloven § 9-10 fra åttende dag. Foreldrene kan de første syv dagene ta ut omsorgspenger så langt de har rett til det. Pleiepenger etter folketrygdloven § 9-11 gis derimot fra første dag.

6.9.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at pleiepenger i ny ordning skal gis fra første dag for å unngå at tilfeller der det er flere gjentakende, men korte pleiebehov i løpet av et år, kommer urimelig ut. Forslaget innebar dermed en utvidelse i forhold til § 9-10 tilfellene, men en videreføring av § 9-11 tilfellene.

6.9.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene er gjennomgående positive til forslaget, blant annet *Nasjonal kompetansetjeneste*

for sjeldne diagnoser (OUS), ME-foreningen, Foreningen for hjertesyke barn, OUS Kvinne- og Barneklivnikken og Kreftforeningen støtter forslaget om pleiepenger fra første dag. FFO og Norsk Barnekirurgisk forening mener dette vil hjelpe for barn som har hyppige sykehusbesøk. På den annen side uttrykker Norsk Barnelegeforening at foreldre til barn med forventet god prognose og kort varighet vil få rett til pleiepenger, noe som vil gi økt merarbeid i form av skriving av pleiepengeattester. De foreslår derfor tre til fire karensdager. Handikappede barns foreldreforening mener dette vil omfatte unødvendig mange foreldre og foreslår at det bør omfatte kun foreldre med kronisk syke eller funksjonshemmede barn.

6.9.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet har forståelse for Norsk Barnelegeforenings bekymring om pleiepenger fra første dag, og deres forslag til karensdager på tre til fire dager, samtidig som departementet ser at det er overvekt av støtte blant høringsinstansene til høringsforslaget. Departementet legger vekt på det siste, og vil derfor fastholde forslaget om at pleiepenger gis fra første dag. Departementet viser til ønsket om en enklere pleiepengeordning. Når bestemmelsene i § 9-10 og § 9-11 nå foreslås slått sammen i en bestemmelse, se punkt 6.1, er det mest hensiktsmessig at pleiepenger gis fra første dag. En ordning med karensdager ville medføre betydelig mer administrasjon. Videre mener departementet at det er viktig å unngå tilfeller som kan komme urimelig ut der det er flere gjentakende, men korte pleiebehov i løpet av et år (hvor det ville bli karensdager ved hver pleieperiode).

Departementet foreslår at pleiepenger skal kunne ytes fra første dag.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 9-10.

6.10 Saksbehandling av pleiepengesaker i Arbeids- og velferdsetaten

6.10.1 Gjeldende rett

For å få rett til pleiepenger må foreldre sette fram krav om pleiepenger overfor Arbeids- og velferdsetaten. I tillegg må den helseinstitusjonen som har ansvaret for behandlingen av barnet legge fram legeerklæring om at medlemmet må være borte fra arbeidet. Erklæringen må redegjøre for barnets situasjon og behovet for foreldrenes pleie. I tillegg til medisinsk dokumentasjon, må det innhentes inntektsopplysningsskjema fra

arbeidsgiver. Skjemaet er nødvendig for å kunne vurdere de øvrige vilkårene for rett til pleiepenger, samt fastsette et beregningsgrunnlag.

6.10.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet en todelt og forenklet saksbehandlingsprosedyre noe liknende dagens prosedyre ved søknad om sykepenger. Saksgangen skulle være slik:

1. Forenklet søknad og saksbehandling ved pleiebehov på inntil åtte uker (hel eller gradert ytelse). Foreldre søker. Søknadsskjema må gjenspeile grunnvilkårene for rett til pleiepenger. Legeerklæringen må beskrive (dokumentere) sykdom eller tilstanden hos barnet, at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie og hvilke perioder pleiebehovet gjelder, samt om barnet forventes å kunne gå på skole, i barnehage, avlastningstiltak osv. Foreldre beskriver eventuelle avlastningstiltak. Legeerklæringen må komme fra helseinstitusjon i spesialisthelsetjenesten.
2. Ved behov for pleiepenger utover åtte uker må det fremmes ny søknad med en utvidet legeerklæring. Det må kreves at sykdommens utvikling og det videre behovet for kontinuerlig tilsyn og pleie dokumenteres grundig. Legeerklæringen må komme fra lege i spesialisthelsetjenesten. Det stilles følgelig ikke krav til at legeerklæringen må komme fra helseinstitusjon i spesialisthelsetjenesten på samme måte som ved den første legeerklæringen.

6.10.3 Høringsinstansenes syn

Norsk Barnekirurgisk forening, Barneombudet og Norsk Epilepsiforbund med flere støtter en forenkling av saksgangen.

ME-foreningen mener at barnets oppfølgende lege skal skrive alle legeerklæringer. Foreningen for hjertesyke barn Vestfold mener det er tungvint og unødvendig for familier med kronisk syke barn, å skulle dokumentere samme behov to ganger. Norsk Tourette Forening mener at dersom kravet til spesialisterklæring opprettholdes vil mange måtte henvises til Barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker på nytt. Østbyttunet behandlingssenter foreslår at dersom den første uttalelsen kommer fra spesialist i psykisk helsevern utvides tiden fram til neste uttalelse til fire måneder.

Bergen kommune og Spekter viser til samhandlingsreformen og påpeker at noen av barna vil kunne få et fullgodt tilbud i kommunehelsetjenesten.

6.10.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet har tidligere mottatt tilbakemeldinger på at saksbehandlingen i pleiepengesaker kan oppleves som for byråkratisk. Det har blant annet vært kritikk for at saksbehandlingstiden har vært for lang og omfattende, og gjentagende krav til dokumentasjon. Departementet ønsker å innrette ny pleiepengeordning slik at saksbehandlingen av pleiepengesaker i Arbeids- og velferdsetaten blir mest mulig effektiv og at foreldre som søker om pleiepenger får så rask avklaring som mulig.

Departementet vil bemerke at gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra søknad om pleiepenger er innkommet Arbeids- og velferdsetaten til den er ferdig behandlet er 19 dager (2015).

Muligheten for at Arbeids- og velferdsetaten kan fatte en rask avgjørelse forutsetter at etaten får søknad med all nødvendig dokumentasjon med en gang. Det gjelder nødvendig medisinsk dokumentasjon, opplysninger om barnets eventuelle tilsyns- og avlastningsforhold og inntektsopplysninger. Når det gjelder arbeidstakere, vil ofte arbeidsgiver forskuttere lønnen for så å kreve refusjon fra trygden i etterkant. Arbeidsgiver har inntil tre måneder på å fremme sitt refusjonskrav (se folketrygdloven § 22-3 og § 22-13). Hvis arbeidsgiver venter med å sende inn nødvendig opplysninger til Arbeids- og velferdsetaten, som inntektsopplysningsskjema og eventuelt refusjonskrav, kan Arbeids- og velferdsetaten først behandle søknaden når dette foreligger. Etaten må ha informasjon fra arbeidsgiver for å kunne vurdere om vilkårene for rett til pleiepenger utover de medisinske er oppfylt, samt for å kunne fastsette et beregningsgrunnlag for ytelsen. I disse sakene er det derfor viktig at arbeidsgiver opplyser om arbeidsinntekt og arbeidsforhold så raskt som mulig, og helst samtidig med søknaden fra foreldrene slik at Arbeids- og velferdsetaten kan starte behandlingen av saken.

Departementet foreslår å innføre en totrinns saksbehandling:

1. Ved pleiebehov på inntil åtte uker søker foreldrene om pleiepenger. Søknaden må gjenspeile vilkårene for rett til pleiepenger. Legeerklæringen må beskrive (dokumentere) sykdommen og tilstanden hos barnet, at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie og hvilke perioder pleiebehovet gjelder, samt om barnet forventes å kunne gå på skole, i barnehage, avlastningstiltak osv. Legeerklæringen må komme fra helseinstitusjon i spesialisthelsetjenesten. Foreldrene beskriver eventuelle avlastningstiltak og lengden på disse. Arbeids-

giver opplyser om arbeidsinntekt og arbeidsforhold. Arbeids- og velferdsetaten fatter vedtak på bakgrunn av sakens opplysninger (hel eller gradert ytelse).

Når det gjelder på hvilket nivå i helsetjenesten legeerklæringen skal komme fra, vil departementet påpeke at målgruppen pleiepengene er ment å dekke – syke barn med kontinuerlig behov for tilsyn og pleie – har nødvendigvis såpass alvorlig sykdom at det bør være kontakt med sykehus eller helseinstitusjon. Valget på åtte uker er tatt med henblikk på dagens regler for oppfølging av sykmeldte. Fram til åtte uker vil det som regel være tilstrekkelig med sykmeldingsattest fra lege for rett til sykepenger. Etter åtte uker kreves utvidet legeerklæring. I tillegg er åtte uker begrunnet ut fra statistikken om dagens pleiepengeuttak, som viser at gjennomsnittlig uttak er henholdsvis 22 (§ 9-10) og 36 dager (§ 9-11). De fleste pleiepengeperioder er av kortere varighet og således innenfor en periode på åtte uker.

2. Ved behov for pleiepenger utover åtte uker må det fremmes ny søknad med en utvidet legeerklæring. Departementet mener at det må ytterligere dokumentasjon til dersom det foreligger pleiebehov utover åtte uker. Det må kreves at sykdommens utvikling og det videre behovet for kontinuerlig tilsyn og pleie dokumenteres grundig. Foreldrene må videre beskrive eventuelle avlastningstiltak og lengden på disse. Arbeids- og velferdsetaten fatter vedtak på bakgrunn av sakens opplysninger (hel eller gradert ytelse).

Ny søknad og legeerklæring etter åtte uker likner oppfølgingsløpet ved sykefravær. Departementet foreslår videre at legeerklæringen må komme fra lege i spesialisthelsetjenesten. Det stilles følgelig ikke krav til at legeerklæringen må komme fra helseinstitusjon i spesialisthelsetjenesten som ved den første legeerklæringen. Departementet ser at den etterfølgende medisinske oppfølgingen av syke barn oftest skjer i spesialisthelsetjenesten utenfor sykehus (for eksempel hos spesialister i barnesykdommer), og departementet mener derfor at det er hensiktsmessig at den utvidete legeerklæringen også kan komme derfra.

Departementet mener at de forenklete inngangskriteriene i ny pleiepengeordning med mindre innslag av skjønnsvurderinger, vil gjøre det lettere for etaten å vurdere pleiepengesaker. Samtidig ser departementet at forslaget til ny

tellemåte for graderte pleiepenger vil kunne øke kompleksiteten og saksbehandlingstid noe i sakene.

Departementet vil påpeke at saksbehandlingen i Arbeids- og velferdsetaten inntil videre vil være manuell i den forstand at vurdering av retten til pleiepenger må gjøres av saksbehandler. På sikt skal imidlertid dette området overføres til en mer elektronisk saksbehandlingsløsning som en del av moderniseringsarbeidet for IKT-løsninger i Arbeids- og velferdsetaten. Det er grunn til å tro at dette, i tillegg til bruk av A-ordningen (ny felles ordning for arbeidsgiveres innrapportering av ansettelses- og inntektsforhold m.m. til Skatteetaten, Arbeids- og velferdsetaten og Statistisk sentralbyrå (SSB)) i saksbehandlingen, ytterligere vil bidra til raskere saksbehandling av pleiepengesaker.

Departementet har vurdert om det skal etableres rutine for dialogmøter mellom Arbeids- og velferdsetaten og pleiepengemottaker i forkant av at åtteukersperioden utløper. I et slikt møte vil det kunne diskuteres videre behov for pleie, barnets avlastning, behov for dokumentasjon osv. Hvordan dette videre skal organiseres og hvem som eventuelt skal delta må imidlertid utredes nærmere.

Departementet viser også til at det fra mars 2015 er etablert en landsdekkende ordning med fast team med ti til tolv kontaktpersoner for foreldre som mottar pleiepenger. Dette faste teamet av kontaktpersoner holder til ved NAV Kontaktsenter (NKS). Teamet består av kvalifiserte medarbeidere som kan gi informasjon, råd og veiledning til aktuelle familier. Teamet skal ha god kjennskap til de aktuelle familiene gjennom opplysninger fra eventuell tidligere kontakt med etaten. Brukerne får et eget innvalgsnummer som gir direkte kontakt med teamet (Pleiepengetelefonen). Det er også etablert et fast forhåndsdefinert telefonnummer som brukere kan ringe. Opplegget innebærer et nært samarbeid mellom NAV Kontaktsenter og NAV Forvaltning, hvor NAV Kontaktsenter således er bindeleddet til NAV Forvaltning. Ved NAV Forvaltning er det også etablert et team som vil være tilgjengelig når det oppstår spørsmål om saksbehandling, beregninger eller utbetalinger som NAV Kontaktsenteret ikke umiddelbart kan svare på. Det er imidlertid teamet ved NAV Kontaktsenter som sørger for å få nødvendige avklaringer, og som skal ha dialogen med de aktuelle familiene. I NAV Forvaltning er det lagt opp til rask behandling av saker som særskilt defineres som hastesaker knyttet til folketrygdloven kapittel 9. Det er også fra tidligere slik

at pleiepengesakene prioriteres før omsorgspenger og opplæringspenger i de forvaltningsenhetene som i dag behandler saker etter kapittel 9.

SINTEF har nylig evaluert ordningen i en rapport fra februar 2016. Evalueringen viser at erfaringene med pleiepengetelefonen er svært gode. Tjenesten oppleves som et godt tilbud av brukerne, og det er høy avslutningsgrad på samtaler, det vil si at brukerne får svar på sine spørsmål i løpet av telefonsamtalen. Direkte tastevalg «pleiepenger» har medført at brukerne slipper å måtte vente lenge i telefonkø. Videre viser evalueringen at samarbeidet mellom NAV Kontaktsenter og NAV Forvaltning har fungert godt og at dette samarbeidet ble vurdert som en forutsetning for en god tjeneste. NAV Kontaktsenter har rutiner som fanger opp saker med behov for rask behandling i NAV Forvaltning. Det opplyses at det er god samhandling mellom NAV kontaktsenter og NAV Forvaltning ved håndtering av slike saker

Departementet foreslår en totrinns saksbehandling, hvor det ved pleiebehov utover åtte uker må fremmes ny søknad med ytterligere dokumentasjon for rett til pleiepenger.

Det vises til lovforslaget, se folketrygdloven § 9-16.

6.11 Grensen mot omsorgspenger

Departementet har vurdert om forslaget om ikke lenger å ha et kvalitativt sykdomskrav, vil gjøre grensen mot omsorgspenger (sykt-barn-dager) uklar.

Når foreldre ikke kan være på jobb på grunn av forbigående og mindre alvorlig sykdomsrelatert tilsyns- eller pleiebehov hos barn, vil omsorgspenger (sykt-barn-dager) være riktig ytelse. I disse tilfellene godgjøres fraværet med egenmelding (de første tre dagene), og det er tilstrekkelig at barnet er sykt med tilsyns- og pleiebehov (ikke krav om kontinuerlig behov), se punkt 4.6.1. Det er således ikke veldig strenge krav for rett til omsorgspenger.

I ny pleiepengeordning foreslås det at det må foreligge et kontinuerlig tilsyns- og pleiebehov hos barnet for rett til pleiepenger og at søknad må dokumenteres med legeerklæring fra helseinstitusjon i spesialisthelsetjenesten. Departementet mener at dette vil avgrense mot de mer bagatellmessige og kortvarige sykdomssituasjoner hos barnet hvor omsorgspenger er den naturlige ytelsen. Vannkopper, forkjølelse, influensa og andre mindre virusinfeksjoner osv. kan gi perioder med arbeidsfravær for foreldrene, men disse tilstandene vil neppe fylle kravet til behov for kon-

tinuerlig tilsyn og pleie, og barn er sjelden innom helseinstitusjon eller sykehus for behandling og oppfølging av slike sykdomstilstander.

7 Arbeidstilknytning og likestillingsperspektivet

Pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1a gir pasient og bruker rett til nødvendige helse- og omsorgstjenester fra kommunen. Samtidig er pleie og omsorg utført av pårørende av stor samfunnsmessig betydning. Gjennom folketrygden kan det ytes stønader hvor formålet er å erstatte tapt arbeidsinntekt ved arbeidsfravær på grunn av barns sykdom (omsorgspenger, pleiepenger og opplæringspenger). Formålet er ikke å betale for utføring av pleieoppgaver, men å kompensere for bortfall av arbeidsinntekt. I tillegg kan trygden yte hjelpestønad som en kontantytelse til bruker for at denne skal kunne kjøpe seg private pleietjenester.

Departementet ser at det er behov for å legge bedre til rette for foreldres mulighet til å kombinere yrkesaktivitet med omsorg for pleietrengende barn. Det er også nødvendig å opprettholde en høy yrkesaktivitet for å kunne finansiere velferdsordningene. Dette er i tråd med arbeidslinja i velferdspolitikken.

Pårørendeomsorg vil kunne gå på bekostning av arbeidsmarkedsdeltakelse og omvendt. Det er derfor viktig å se på virkemidler som kan gi optimal fordeling av pårørendeomsorg og arbeidstilbud (med arbeidstilbud menes den enkeltes tilbud av arbeidskraft til arbeidsmarkedet). Et slikt virkemiddel kan være å begrense hvor lenge en kan motta pleiepenger med permisjon fra arbeidet. Jo lenger arbeidsfraværet varer, desto høyere blir risikoen for svakere karriereutvikling og svekket tilknytning til arbeidslivet. Herunder øker risikoen for utstøting, lavere lønn eller vanskeligheter med å returnere til tidligere stilling på grunn av nye kompetansekrav eller omorganiseringer. Fravær fra arbeidet over veldig lang tid kan derfor medføre fare for varig frafall fra yrkeslivet.

Det er også viktig å legge til rette for økt fleksibilitet for foreldre for å kunne kombinere arbeid og pleieoppgaver. Økt mulighet til gradert uttak av pleiepenger vil bedre mulighetene til at foreldre kan arbeide ved siden av omfattende pleieoppgaver, mens barnets behov for pleie og tilsyn da blir i varetatt av andre.

Pleiepengeordningen er til en viss grad arbeidsrettet i og med at den har et krav om forutgående yrkesaktivitet.

Det er et mål å legge til rette for at personer som står i vanskelige omsorgssituasjoner sikres tilknytning til arbeidslivet. Det er viktig at det stimuleres til likestilling mellom kjønnene i fordeling av omsorgsoppgaver og yrkesaktivitet. Statistikken viser at kjønnsfordelingen i pleiepengetilfeller sett under ett er om lag 60 prosent kvinner og 40 prosent menn (NOU 2011: 17). Mødrene er i enda større flertall (92 prosent) blant foreldre som mottar omsorgslønn for omsorg for egne barn (NOU 2011: 17). For rett til pleiepenger i dag kreves forutgående yrkesaktivitet og ytelsen beregnes på bakgrunn av tidligere inntekt. Dette kreves ikke for mottakere av omsorgslønn. Det er således større sannsynlighet for en jevnere kjønnsfordeling i uttak av pleiepenger enn ved omsorgslønn.

8 Forholdet til arbeidsmiljøloven og retten til permisjon

8.1 Gjeldende rett

Arbeidsmiljøloven kapittel 12 regulerer arbeidstakers forskjellige permisjonsrettigheter, mens spørsmålet om eventuell kompensasjon ved permisjonsfravær i all hovedsak reguleres i folketrygdloven.

Arbeidsmiljøloven § 12-9 fjerde ledd omhandler retten til permisjon for situasjoner som gir rett til pleiepenger fra folketrygden. Vilkårene for rett til permisjon er i hovedsak korresponderende med vilkårene for å motta pleiepenger etter folketrygdloven §§ 9-10 og 9-11, men gjelder uavhengig av om man faktisk mottar pleiepenger. Arbeidsmiljøloven § 12-9 fjerde jf. andre og tredje ledd gir i dag rett til permisjon dersom:

- barn under 12 år blir innlagt i helseinstitusjon og arbeidstaker oppholder seg ved helseinstitusjonen
- barn under 12 år er utskrevet fra helseinstitusjon og arbeidstaker må være hjemme fordi barnet trenger kontinuerlig tilsyn og pleie
- barn under 18 år har livstruende eller annen svært alvorlig sykdom eller skade (uten hensyn til alder dersom barnet er psykisk utviklingshemmet)

For å understreke at arbeidstaker som et minimum skal ha rett til permisjon når arbeidstaker mottar blant annet pleiepenger fra folketrygden, er dette også uttrykkelig fastsatt i arbeidsmiljøloven § 12-9 andre ledd tredje punktum.

Så lenge man fyller vilkårene for pleiepenger gjelder det i dag ingen begrensninger i antall

dager man har rett til denne ytelsen. Det samme gjelder retten til permisjon etter arbeidsmiljøloven § 12-9 fjerde ledd.

8.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet ba om høringsinstansenes syn på to alternative forslag til regulering av arbeidstakers rett til permisjon i arbeidsmiljøloven § 12-9 fjerde ledd.

Det første forslaget var å beholde dagens permisjonsbestemmelser uendret. Forslaget innebar således at någjeldende rett til permisjon blir utvidet tilsvarende utvidelsen i pleiepengerettighetene.

Det andre forslaget var å endre vilkårene for rett til permisjon slik at disse blir sammenfallende med de nye vilkårene for rett til pleiepenger, eventuelt også med samme tidsbegrensning.

8.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene er delt i synet på hvordan arbeidstakers rett til permisjon bør reguleres. Et flertall av høringsinstansene som har merknader til permisjonsregelen støtter forslaget om å beholde dagens permisjonsbestemmelse uendret.

Arbeids- og velferdsdirektoratet, YS, Nasjonal kompetansetjeneste for sjeldne diagnoser (OUS), Jussformidlingen, FFO, Norsk Epilepsiforbund, Cerebral Parese-foreningen og Norsk Spielmeyer-Vogt Forening mener at arbeidsmiljøloven § 12-9 bør beholdes uendret. *FFO og Norsk Epilepsiforbund* mener at det må framgå klart av arbeidsmiljøloven at arbeidstakeren har rett til permisjon i den perioden det er innvilget pleiepenger, og det må også framgå at permisjonsretten også gjelder etter utløpet av pleieperiode dersom behovet for pleie ellers er det samme. *Cerebral Parese-foreningen* peker på at en permisjonsrett utover antall pleiepengedager kan sikre ansettelsesforholdet etter at retten til pleiepenger har opphørt. *Norsk Spielmeyer-Vogt Forening* viser til at en endring i permisjonsreglene vil få alvorlige konsekvenser for familier med varig syke og døende barn. Det er viktig at disse foreldrene ikke blir tvunget til å bryte kontakten med arbeidslivet. De mener at muligheten til å komme tilbake til ordinært arbeid etter at barnet dør eller omsorgen overtas av andre etter fylte 18 år, reduseres kraftig dersom foreldrene ikke har en arbeidsgiver å komme tilbake til.

Høgskolen i Buskerud og Vestfold peker på at en videreføring av ordlyden i § 12-9 fører til at de skjønnsmessige og kompliserte vurderingene vil leve videre.

Finans Norge mener at høringsforslagets tidsbegrensning på fem år vil bli svært ressurskrevende for arbeidsgiver å håndtere, og at det vil gi liten forutsigbarhet i bemanningsplanleggingen.

KS, Spekter og Virke mener at det må være samme tidsbegrensning på permisjonsretten som for retten til pleiepenger. *Virke* mener også at det må være samsvar mellom de materielle vilkårene for pleiepenger i folketrygdloven og permisjon i arbeidsmiljøloven for at det ikke skal oppstå tvil om tolkningen.

Verdal kommune og Bergen kommune mener det vil være vanskelig for arbeidsgiver å håndtere så lange permisjoner som opptil fem år, og viser til at det vil kunne skje store endringer i organisering, teknologi, kompetansekrav og innhold i arbeidsoppgaver mv. i en slik periode.

Virke, Spekter, Verdal kommune og Bergen kommune viser også til at retten til fast ansettelse for vikarer som arbeider sammenhengende i en stilling i tre år, jf. arbeidsmiljøloven § 14-9 sjettede ledd, må vurderes i denne sammenheng. De peker på at arbeidsgiver vil kunne oppleve at både den ansatte, som etter loven har rett til pleiepenger og permisjon i inntil fem år, og vikaren, som har krav på fast ansettelse etter tre år, har rett på stilling i virksomheten.

8.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet mener at reglene om rett til permisjon ved barns sykdom i arbeidsmiljøloven § 12-9 fjerde ledd bør beholdes uendret. Permisjonsretten vil da i praksis bli utvidet tilsvarende utvidelsen i pleiepengerettighetene.

Av de høringsinstansene som har merknader til permisjonsregelen, er det et flertall som støtter dette forslaget. Konsekvensen av å beholde dagens bestemmelse uendret er at man fortsatt vil ha rett til permisjon dersom man mottar pleiepenger, men også uavhengig av dette dersom man fyller vilkårene i arbeidsmiljøloven § 12-9 fjerde ledd. Departementet vil påpeke at en mulighet til å ta permisjon uten rett til økonomisk kompensasjon vil kunne ha en egenverdi av flere grunner. Arbeidstaker vil da kunne ta permisjon selv om han eller hun ikke kan eller vil motta pleiepenger. En rett til permisjon som gjelder uavhengig av retten til pleiepenger vil også kunne forhindre at forelderens permisjon blir påvirket av saksbehandlingstid hos Arbeids- og velferdsetaten eller avhengig av et innvilget vedtak om pleiepenger i førsteinstans. Foreldre med psykisk utviklingshemmede barn over 18 år vil også fremdeles kunne ta permisjon dersom bar-

net har livstruende eller annen svært alvorlig sykdom eller skade. Videre vil det kunne være mulig å ta permisjon dersom vilkårene i arbeidsmiljøloven er oppfylt, selv om pleiepengeperioden er utløpt. Sistnevnte kan særlig være aktuelt for foreldre med alvorlig syke barn som gjennomgår langvarige behandlinger og som senere opplever tilbakefall eller ny sykdom, eller tilfeller der begge foreldre i perioder tar ut pleiepenger samtidig og retten til pleiepenger da brukes opp raskere.

Flere høringsinstanser har pekt på at retten til fast stilling etter tre års sammenhengende midlertidig ansettelse, se arbeidsmiljøloven § 14-9 sjette ledd, må medføre at pleiepengene og permisjonsretten må begrenses til tre år. Departementet viser til at pleiepenger er en erstatning for tapt inntekt ved midlertidig fravær fra arbeid. For å ha krav på pleiepenger kreves både forutgående yrkesaktivitet og tap av arbeidsinntekt, og reglene i folketrygdloven forutsetter dermed at man har rett til lovlig fravær. Statistikk fra Arbeids- og velferdsetaten viser at det er få som tar ut pleiepenger sammenhengende i over ett år, og veldig få som tar ut ytelsen sammenhengende over mange år. Etter den nye ordningen skal pleiepenger fortsatt være en erstatning for inntektstap ved *midlertidig fravær*. Dager med graderte pleiepenger skal telles tilsvarende den graden man tar ut pleiepenger per uke, men maksimalt i til sammen inntil ti år, se punkt 6.7.3.4. Selv om det vil bli flere mottakere av pleiepenger etter den nye ordningen, antas det at det fremdeles vil være relativt få foreldre som vil motta pleiepenger sammenhengende over lange perioder. Dersom en virksomhet skulle oppleve overtallighet etter å ha gitt langvarig permisjon til en forelder som pleier sitt syke barn, vil situasjonen måtte behandles etter de alminnelige regler som gjelder for å møte overtallighet.

For å ivareta syke barns tilsyns- og pleiebehov og samtidig ivareta hensynet til foreldrenes yrkesdeltakelse og arbeidstilhørighet, har departementet funnet det mest hensiktsmessig å ikke begrense de permisjonsrettighetene som ligger inne i loven i dag.

For å gjøre bestemmelsen mer brukervennlig og logisk oppbygd, foreslår departementet en lovteknisk justering ved at regelen om at arbeidstaker uansett har rett til permisjon når det ytes omsorgspenger, pleiepenger eller opplæringspenger fra folketrygden i nåværende andre ledd tredje punktum blir eget femte ledd.

Det vises til lovforslaget, arbeidsmiljøloven § 12-9 andre og femte ledd.

9 Overgangsordning

Departementet foreslår at loven trer i kraft fra 1. oktober 2017. Nye regler skal gjelde for tilfeller som har skjæringstidspunkt fra denne dato. Departementet foreslår at skjæringstidspunkt skal være første fraværsdag fra arbeidet på grunn av omsorg for sykt barn som gir rett til pleiepenger.

Departementet foreslår at personer som på ikrafttredelsestidspunktet mottar pleiepenger, skal motta pleiepenger etter tidligere regler ut vedtaksperioden. Det vil i de aller fleste tilfeller dreie seg om begrenset tid, se omtalen om gjennomsnittlig uttak av pleiepenger. Dersom disse søker om pleiepenger på nytt vil de omfattes av nye regler, og få full dagkonto uten å se hen til tidligere pleiepengeperioder gitt etter gamle regler. Gruppen som potensielt kan få pleiepenger etter tidligere regler over lengre tid vil være foreldre til barn med svært alvorlig progredierende sykdom (folketrygdloven § 9-11 andre ledd andre punktum). Denne gruppen er såpass sårbar at det foreslås romslig overgangsordning – det vil si at de får pleiepenger etter gammel ordning til barnet dør eller fyller 18 år.

10 Administrative og økonomiske konsekvenser

10.1 Kostnader ved utvidelse av dagens ordning

I 2015 fikk om lag 8 500 personer pleiepenger etter folketrygdloven § 9-10 og § 9-11, og de samlede utgiftene for 2015 var om lag 480 mill. kroner. Departementet foreslår en betydelig utvidelse av målgruppen for pleiepenger i forhold til dagens regelverk. Departementet antar forslagene potensielt vil innebære en økning av antall mottakere på 8 000–9 000 personer, noe som vil være en dobling av antall mottakere av pleiepenger. Det vil isolert sett medføre merutgifter. Departementet vil understreke at de anslåtte merutgiftene for ny pleiepengemodell er svært usikre. I anslagene er det ikke tatt hensyn til eventuelle atferdsendringer blant foreldre som kan gi større eller mindre utgifter enn det anslagene viser. Lemping av sykdomskravet og inkludering av varig sykdom medfører at flere får rett til pleiepenger. Likeså økt aldersgrense. Økt mulighet for gradering av ytelsen samt innføring av rett til en dagkonto på 1 300 dager for alle som fyller vilkårene, kan også føre til andre tilpasninger enn i dag og medføre

økte utgifter. Ny tellemåte for graderte pleiepen-ger vil også gi merutgifter.

Departementet antar at en utvidelse av mål-gruppene vil gi merutgifter på om lag 635 mill. kroner. Det antas at innføring av redusert kom-pensasjonsgrad etter 260 dager og en dagkonto på 1 300 dager på usikkert grunnlag vil medføre min-dreutgifter på om lag 75 mill. kroner.

De samlede merutgifter i forhold til dagens ordning er anslått til om lag 560 mill. kroner, jus-tert for dobbelteffekter. Alle beregninger er i helårseffekter. Dette er mer enn en dobling av fol-ketrygdens utgifter til pleiepenger.

Ny pleiepengeordning foreslås iverksatt 1. oktober 2017. Det er derfor bevilget 140 mill. kro-ner til ny pleiepengeordning i statsbudsjettet for 2017, se Prop. 1 S (2016–2017) for Arbeids- og sosialdepartementet, Innstilling 15 S (2016–2017) og vedtak 278 av 16. desember 2016.

10.2 Administrative konsekvenser

Det antas at det samlede endringsforslaget poten-sielt vil kunne gi en økning av antall mottakere på 8 000–9 000 mottakere. Samtidig er det faktorer ved forslaget som har til hensikt å gi et regelverk som er enklere å praktisere. Blant annet vil et enklere regelverk med mindre bruk av skjønns-messige vurderinger redusere ressursbruken i behandling av pleiepengesaker. Samtidig antas ny tellemåte og økt inngang av søknader om pleie-penger å medføre noe mer saksbehandlingstid, noe som igjen vil gi økt ressursbruk.

Forslagene vil medføre omstillingskostnader, som i hovedsak vil være knyttet til kostnader med å utvikle nye IKT-løsninger i saksbehandlingssystem og brukerflater (anslått til om lag 2 mill. kroner). Det vil også være andre omstillingskostnader, her-under knyttet til innføring, opplæring og tilrette-legging av rutiner, endring av rundskriv, samt til-passing av kanaler for informasjonsutveksling.

Departementet antar at forslaget samlet sett kan medføre noe økt ressursbruk i etaten.

10.3 Konsekvenser for arbeidsgivere

Som det fremgår under punkt 8.4, innebærer departementets forslag til ny og utvidet pleie-pengeordning at permisjonsrettighetene utvides tilsvarende. Selv om flere vil bli omfattet av pleie-pengeordningen, er det likevel ikke sikkert at bruken av permisjon vil øke tilsvarende. Det fin-nes i dag andre lov- eller avtalegrunnlag for permi-sjon eller redusert arbeidstid ved nødvendig fra-vær grunnet barns sykdom, og det er derfor van-

skelig å anslå hvor mange nye permisjonstilfeller den nye pleiepengeordningen reelt sett vil føre til. Ettersom arbeidsgiver ikke er pålagt noen lønns-forpliktelser i forbindelse med denne typen permi-sjon, vil uansett ikke permisjonsretten i seg selv innebære noen direkte kostnader for arbeidsgiver. Berørte arbeidsgivere vil imidlertid kunne ha kostnader i forbindelse med eventuell ansettelse og opplæring av vikar.

11 Merknader til de enkelte bestemmelsene

11.1 Til endringene i folketrygdloven

Til § 9-4

Paragrafen viderefører dagens regel om at opp-hold i Norge skal være et vilkår for å kunne motta pleiepenger, men inneholder en ny presisering om at man med begrenset periode i § 8-9 som § 9-4 henviser til, mener åtte uker i løpet av en tolv måneders periode.

Til kapittel 9 del III, overskriften

Endringen innebærer en tilpasning av overskrif-ten til de øvrige endringene som foreslås.

Til § 9-10

Paragrafen er ny og regulerer rett til pleiepenger i forbindelse med syke barn. *Første ledd* omhandler hvem som kan få rett til pleiepenger og på hvilke vilkår. Pleiepenger kan ytes til en omsorgsperson som må være borte fra arbeidet når barn under 18 år lider av sykdom, skade eller lyte og har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. *Andre ledd* regule-rer når to omsorgspersoner kan ha rett til pleie-penger samtidig, og henviser til bestemmelsen i ny § 9-12 om hvordan antall stønad dager skal tel-les ved samtidig uttak av pleiepenger for to omsorgspersoner, og ny § 9-16 andre ledd om krav til dokumentasjon.

Til § 9-11

Paragrafen viderefører i hovedsak nåværende § 9-11 a om gradering av pleiepenger. *Første ledd* til-svarer nåværende § 9-11 a. *Andre ledd* regulerer at pleiepenger skal graderes ut fra timene barnet har tilsyn av andre målt mot en normalarbeidsuke på 37,5 timer. Det kan reguleres i forskrift hvordan gradering skal skje dersom omsorgspersonens normalarbeidsuke avviker fra 37,5 timer, se

merknaden til § 9-12. Det slås videre fast at pleiepenger kan graderes ned til 20 prosent, og det innebærer at tilsyn på mer enn 80 prosent vil medføre at rett til pleiepenger faller bort.

Til § 9-12

Paragrafen er ny og regulerer kompensasjonsnivå, antall stønad dager og hvordan dagene skal telles både ved full ytelse og ved gradert ytelse, når én omsorgsperson tar ut pleiepenger og to omsorgspersoner tar ut pleiepenger samtidig, samt makstid for uttak av graderte pleiepenger. I tillegg gir paragrafen en forskriftshjemmel i *sjettede ledd* til nærmere regulering av gradert ytelse, herunder hvordan gradering skal skje dersom omsorgspersonens normalarbeidsuke avviker fra 37,5 timer.

Til § 9-13

Paragrafen viderefører nåværende § 9-12 om rett til pleiepenger for pleie i hjemmet av en nærstående i livets slutfase.

Til § 9-14

Paragrafen viderefører nåværende § 9-13 om rett til opplæringspenger ved omsorg for funksjonshemmet eller langvarig sykt barn.

Til § 9-15

Paragrafen gir i *første ledd* regler om at pleiepenger etter ny § 9-10 beregnes som sykepenger, men likevel med kompensasjonsgrad som regulert i ny § 9-12. *Andre ledd* regulerer at pleiepenger etter ny § 9-13 og opplæringspenger etter ny § 9-14 beregnes som sykepenger, men likevel slik at selvstendig næringsdrivende gis ytelse med 100 prosent av grunnlaget inntil seks ganger grunnbeløpet. *Tredje ledd* regulerer når beregningsgrunnlaget skal fastsettes på nytt. *Fjerde ledd* og *femte ledd* viderefører nåværende § 9-16 første ledd andre punktum om ventetid og andre ledd andre punktum om pleiepenger under arbeidsledighet.

Til § 9-16

Paragrafen regulerer kravene til dokumentasjon. I *første ledd* slås det fast at for rett til pleiepenger etter ny § 9-10 må legeerklæring komme fra den helseinstitusjonen i spesialisthelsetjenesten som har ansvaret for behandlingen av barnet. *Andre*

ledd sier at det må dokumenteres at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av sykdom, skade eller lyte, og at det må dokumenteres om det er behov for tilsyn og pleie av to omsorgspersoner. Det følger av *tredje ledd* at det må fremmes ny søknad med ytterligere dokumentasjon fra lege i spesialisthelsetjenesten (utvidet legeerklæring) etter åtte uker med pleiepenger. Det kreves ikke at den utvidete legeerklæringen kommer fra helseinstitusjon. *Fjerde ledd* regulerer at dersom det er etablert tilsyns- og avlastningsordning, må søkeren av pleiepenger dokumentere hvor mange timer i uken det gjelder. *Femte ledd* regulerer krav til dokumentasjon for rett til pleiepenger etter ny § 9-13 og viderefører dagens dokumentasjonskrav. Tilsvarende videreføres i *sjettede ledd* dagens krav til dokumentasjon for rett til opplæringspenger etter ny § 9-14.

Til § 9-17

Paragrafen regulerer rett til feriepenger av pleiepenger og opplæringspenger for arbeidstakere, samt nærmere regler om utmåling av feriepenger, og er i hovedsak videreføring av nåværende § 9-17.

Til ikrafttredelsesbestemmelsen

Bestemmelsen fastsetter at loven skal tre i kraft fra 1. oktober 2017. Endringene gjelder for tilfeller der første fraværsdag på grunn av omsorg for sykt barn som gir rett til pleiepenger, inntreffer etter at loven trer i kraft. Bestemmelsen sier videre at løpende saker på ikrafttredelsestidspunktet beholder retten til pleiepenger etter tidligere regler ut vedtaksperioden. For saker om kontinuerlig rett til pleiepenger ved svært alvorlig progredierende sykdom, beholdes retten til pleiepenger etter tidligere regler til barnet dør eller fyller 18 år.

11.2 Til endring i arbeidsmiljøloven

Til § 12-9

For å gjøre bestemmelsen mer brukervennlig og logisk oppbygd, flyttes regelen om at arbeidstaker uansett har rett til permisjon når det ytes omsorgspenger, pleiepenger eller opplæringspenger fra folketrygden i nåværende andre ledd tredje punktum til et eget femte ledd, slik at gjeldende femte ledd blir nytt sjettede ledd. Endringene har ingen materiell betydning.

Endringer i folketrygdloven mv. (pleiepenger ved pleie av syke barn)

Arbeids- og sosialdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i folketrygdloven mv. (pleiepenger ved pleie av syke barn).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i folketrygdloven mv. (pleiepenger ved pleie av syke barn) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i folketrygdloven mv. (pleiepenger ved pleie av syke barn)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

Endringen i innledningen til kapittel 9 skal lyde:

- Bestemmelser om
- formål står i § 9-1
 - generelle vilkår står i §§ 9-2 til 9-4
 - omsorgspenger ved barns eller barnepassers sykdom står i §§ 9-5 til 9-9
 - pleiepenger til medlem med omsorg for syke barn står i § 9-10
 - graderte pleiepenger står i § 9-11
 - antall pleiepengedager står i § 9-12
 - pleiepenger for pleie av en nærstående står i § 9-13
 - opplæringspenger til et medlem med omsorg for et funksjonshemmet barn står i § 9-14
 - utbetaling av pleiepenger og opplæringspenger står i § 9-15
 - krav til dokumentasjon står i § 9-16
 - feriepenger til arbeidstakere står i § 9-17

§ 9-4 skal lyde:

§ 9-4 *Opphold i Norge eller i utlandet*

Bestemmelsen i § 8-9 om opphold i Norge gjelder tilsvarende. Med begrenset periode i § 8-9 tredje ledd menes i dette kapitlet inntil åtte uker i løpet av en tolv måneders periode.

Kapittel 9 del III skal lyde:

III. *Pleiepenger og opplæringspenger*

§ 9-10 skal lyde:

§ 9-10 *Pleiepenger til medlem med omsorg for syke barn*

Et medlem som har omsorg for barn under 18 år har rett til pleiepenger når barnet på grunn av sykdom, skade eller lyte har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie, og medlemmet derfor må være borte fra arbeidet.

Dersom barnets behov for kontinuerlig tilsyn og pleie tilsier det, kan inntil to omsorgspersoner få pleiepenger samtidig, se også § 9-16 andre ledd.

Når to omsorgspersoner tar ut pleiepenger samtidig, telles antall stønadsdager etter § 9-12 femte ledd.

§ 9-11 skal lyde:

§ 9-11 *Graderte pleiepenger*

Det kan ytes graderte pleiepenger når barn som nevnt i § 9-10 trenger kontinuerlig tilsyn og pleie, men hvor det er etablert tilsyns- og avlastningsordning deler av dagen eller noen dager i uken.

Ytelsen graderes ned for hver time barnet har tilsyn av andre, målt mot en normalarbeidsuke på 37,5 timer, se også § 9-12 sjette ledd. Ytelsen kan graderes ned til 20 prosent. Har barnet tilsyn av andre mer enn 80 prosent, foreligger det ikke rett til pleiepenger.

§ 9-12 skal lyde:

§ 9-12 *Antall pleiepengedager*

Pleiepenger ytes med 100 prosent av beregningsgrunnlaget etter § 9-15 i inntil 260 dager per barn. Deretter ytes pleiepenger med 66 prosent av beregningsgrunnlaget i inntil 1 040 dager per barn.

For hver dag med ugradert ytelse telles én stønadsdag.

Dager med gradert ytelse telles slik at den prosentvise graden det tas ut pleiepenger i løpet av en uke, trekkes fra antall stønadsdager.

Det kan likevel ikke ytes graderte pleiepenger lenger enn i til sammen inntil ti år.

Når to omsorgspersoner tar ut ugradert ytelse samtidig, telles to stønadsdager. Dersom det samlede uttaket er mindre enn 200 prosent, telles antall dager forholdsmessig etter tredje ledd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gradert ytelse.

§ 9-13 skal lyde:

§ 9-13 *Pleiepenger for pleie av en nærstående*

Til medlem som i hjemmet pleier en nærstående i livets slutfase, ytes det pleiepenger i opptil 60 dager for hver pasient.

§ 9-14 skal lyde:

§ 9-14 *Opplæringspenger til et medlem med omsorg for et funksjonshemmet barn*

Til et medlem som har omsorg for barn med en funksjonshemning eller en langvarig sykdom, ytes det opplæringspenger dersom medlemmet gjennomgår opplæring ved en godkjent helseinstitusjon eller deltar på foreldrekurs ved et offentlig spesialpedagogisk kompetansesenter. Det er et vilkår at opplæringen er nødvendig for at medlemmet skal kunne ta seg av og behandle barnet.

Stønaden kan gis selv om barnet har fylt 18 år.

§ 9-15 skal lyde:

§ 9-15 *Utbetaling av pleiepenger og opplæringspenger*

Trygden yter pleiepenger etter § 9-10 etter de samme bestemmelsene som sykepenger fra trygden, se kapittel 8, men med kompensasjonsgrad som følger av § 9-12.

Trygden yter pleiepenger etter § 9-13 og opplæringspenger etter § 9-14 etter de samme bestemmelsene som sykepenger fra trygden, se kapittel 8, men slik at det til selvstendig næringsdrivende gis ytelse med 100 prosent av grunnlaget inntil seks ganger grunnbeløpet.

Beregningsgrunnlaget skal ikke fastsettes på nytt ved ny stønadsperiode dersom det er gått mindre enn fire uker siden forrige stønadsperiode. Hvis det har vært endringer i inntekten, skal det fastsettes nytt beregningsgrunnlag.

Bestemmelsene om ventetid i § 8-34 andre ledd, § 8-38 andre ledd og § 8-47 sjette ledd gjelder likevel ikke.

Til arbeidsledige gis ytelsen etter bestemmelsene i § 8-49 om sykepenger til arbeidsledige.

§ 9-16 skal lyde:

§ 9-16 *Krav til dokumentasjon*

For å få rett til pleiepenger etter § 9-10 må det legges fram en legeerklæring fra den helseinstitusjonen i spesialisthelsetjenesten som har ansvaret for behandlingen av barnet.

Det må dokumenteres at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av sykdom, skade eller lyte. Dersom det er behov for tilsyn og pleie av to omsorgspersoner, se § 9-10 andre ledd, må dette dokumenteres.

Etter åtte uker med pleiepenger må det settes fram krav på nytt, og det må legges fram en utvidet legeerklæring fra lege i spesialisthelsetjenesten.

Dersom det er etablert tilsyns- og avlastningsordning for barnet, må den som søker om pleiepenger dokumentere hvor mange timer i uken det gjelder.

For å få rett til pleiepenger etter § 9-13 må det legges fram legeerklæring fra den helseinstitusjonen eller den legen som har behandlet pasienten.

For å få rett til opplæringspenger etter § 9-14 må det legges fram legeerklæring om at opplæringen er nødvendig.

§ 9-17 skal lyde:

§ 9-17 *Feriepenger til arbeidstakere*

Til arbeidstakere yter trygden feriepenger til pleiepenger og opplæringspenger.

Til samlet utbetaling av pleiepenger og opplæringspenger i et opptjeningsår ytes det feriepenger bare for de 12 første ukene.

Feriepenger utgjør 10,2 prosent av stønaden.

II

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:

§ 12-9 andre ledd skal lyde:

(2) Retten til permisjon etter paragrafen her gjelder til og med det kalenderåret barnet fyller 12 år. Arbeidstaker har rett til permisjon inntil 10 dager hvert kalenderår eller inntil 15 dager dersom arbeidstaker har omsorg for mer enn to barn.

§ 12-9 femte ledd skal lyde:

(5) *Arbeidstaker har uansett rett til permisjon når det ytes omsorgspenger, pleiepenger eller opplæringspenger fra folketrygden.*

Nåværende femte ledd blir nytt sjette ledd.

III

1. Loven trer i kraft fra 1. oktober 2017.
2. Endringene gjelder for tilfeller der første fraværsdag på grunn av omsorg for sykt barn som gir rett til pleiepenger, inntreffer etter at loven trer i kraft. For krav som har skjæringstidspunkt før ikrafttredelsen, gjelder tidligere regler ut vedtaksperioden. Med skjæringstidspunkt menes første fraværsdag fra arbeidet på grunn av omsorg for sykt barn som gir rett til pleiepenger. For krav som før ikrafttredelsen er innvilget etter folketrygdloven § 9-11 andre ledd andre punktum om kontinuerlig rett til pleiepenger ved svært alvorlig progredierende sykdom, skal tidligere regler gjelde fram til barnet dør eller fyller 18 år.

